

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року,
протокол № 1 .

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«АГРАРНЕ ПРАВО»
для підготовки фахівців на першому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за заочною формою навчання

ЗМІСТ

Стор.

	Перелік умовних скорочень	–	3
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	4
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	–	4
	1.2. Лекції		6
	1.3. Семінарські (практичні) заняття	–	8
	1.4. Самостійна робота студентів	–	17
	1.5. Контрольна робота	–	25
	1.5.1. Основні вимоги до написання контрольної роботи	–	26
	1.5.2. Завдання для контрольної роботи	–	27
	1.6. Індивідуальні завдання	–	31
	1.6.1. Основні вимоги для написання рефератів-оглядів	–	32
	1.6.2. Теми рефератів-оглядів	–	32
	1.7. Підсумковий контроль	–	35
	1.7.1. Питання для підсумкового контролю	–	35
	1.7.2. Приклад екзаменаційного білету	–	37
2.	Схема нарахування балів	–	38
3.	Рекомендовані джерела	–	40
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	56

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри трудового,
земельного та господарського права,
кандидатка юридичних наук, доцентка
28 серпня 2024 року

_____ Анна МІСІНКЕВИЧ

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри трудового, земельного та господарського права
28 серпня 2024 року, протокол №1

Завідувач кафедри, доктор юридичних наук,
професор
28 серпня 2024 року

_____ Іван КОСТЯШКІН

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
28 серпня 2024 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
_____ 2024 року, протокол № 1

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
_____ 2024 року

_____ Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг 2,9 ум. др. арк.

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Юридична природа аграрного права України. Еволюція аграрного права України	6	2	2	-	-	2	6	2	-	-	-	4
2.	Джерела аграрного права України	6	2	2	-	-	2	6	2	-	-	-	4
3.	Аграрні правовідносини	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
4.	Правове становище виробників сільськогосподарської продукції	6	2	-	-	-	4	6	-	2	-	-	4
5.	Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів	8	2	2	-	-	4	8	-	2	-	-	6
6.	Правове становище фермерського господарства	6	2	2	-	-	2	6	2	-	-	-	4
7.	Правове регулювання особистого селянського господарства	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
8.	Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні	6	1	2	-	-	3	6	2	-	-	-	4

9.	Правове регулювання ринково-договірних відносин у сільському господарстві України	6	1				5	6	-	-	-	-	6
10.	Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками	6	2	2	-	-	2	6	-	2	-	-	4
11.	Міжнародно-правове регулювання безпечної та якісної сільськогосподарської продукції та доступу до аграрних ринків	8	2	2	-	-	4	8	2	-	-	-	6
12.	Правове забезпечення соціального розвитку села	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
13.	Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності	6	2	-	-	-	4	6	-	-	-	-	6
14.	Основні риси аграрного права зарубіжних країн	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
	Всього годин:	90	18	16	-	-	56	90	10	6	-	-	74

1.2. Лекції

№ з/п лекції	Назва і план теми	Кількість Годин
		Заочна форма
1	2	3
1.	Лекція 1. Тема 1. Предмет, система і особливості аграрного права України	2
1.1. 1.2. 1.3. 1.4. 1.5. 1.6. 1.7. 1.8.	Правове регулювання аграрної реформи в Україні. Поняття і особливості аграрного права, як галузі права. Предмет аграрного права. Принципи аграрного права, його призначення. Методи правового регулювання в аграрному праві. Система аграрного права. Завдання аграрного права. Аграрне право, як галузь юридичної науки і як навчальна дисципліна.	
2.	Лекція 2. Тема 2. Джерела аграрного права України	2
2.1. 2.2. 2.2.1. 2.2.2. 2.2.3. 2.2.3.1. 2.2.3.2. 2.2.3.3. 2.2.3.4. 2.2.3.5. 2.3.	Поняття і види джерел аграрного права України. Характеристика джерел аграрного права України: Конституція України – правова основа аграрного права; Закони України як основні джерела аграрного права. Підзаконні нормативні акти: Постанови Верховної Ради України; Укази Президента України – як джерела аграрного права; Постанови Кабінету Міністрів України; Нормативно-правові акти уряду та інших органів виконавчої влади - як джерела аграрного права; Локальні акти сільськогосподарських підприємств. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України	
3.	Лекція 3. Тема 6. Правове становище фермерського господарства	2
3.1. 3.2. 3.3. 3.4. 3.5. 3.6. 3.7. 3.8. 3.9.	Законодавство про фермерське господарство та сімейне фермерське господарство. Поняття фермерського господарства. Правові ознаки фермерського господарства. Порядок створення фермерського господарства. Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах. Оподаткування фермерських господарств. Державні програми підтримки фермерських господарств. Припинення діяльності фермерського господарства. Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.	
4	Лекція 4. Тема 11. Міжнародно-правове регулювання безпечної та якісної сільськогосподарської продукції та доступу до аграрних ринків	2
4.1.	Правове забезпечення безпечності та якості сільськогосподарської продукції відповідно до вимог СОТ	

<p>4.2.</p> <p>4.3.</p> <p>4.4.</p> <p>4.5.</p> <p>4.6.</p>	<p>та нормативів ЄС.</p> <p>Правове регулювання безпеки та якості сільськогосподарської продукції за законодавством України.</p> <p>Поняття і зміст якості та безпеки сільськогосподарської продукції.</p> <p>Правове регулювання запровадження у виробництво сільськогосподарської продукції генетично модифікованих організмів.</p> <p>Стандартизація і сертифікація як нормативні засади якості й безпеки сільськогосподарської продукції.</p> <p>Державне регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.</p>	
<p>5..</p>	<p>Лекція 5.</p> <p>Тема 14. Основні риси аграрного права зарубіжних країн</p>	<p>2</p>
<p>5.1.</p> <p>5.2.</p> <p>5.3.</p> <p>5.4.</p> <p>5.5.</p>	<p>Структура аграрного права зарубіжних країн.</p> <p>Особливості систематизації та кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн.</p> <p>Державне регулювання відносин у сільському господарстві зарубіжних країн.</p> <p>Правове регулювання фермерського господарства за законодавством зарубіжних країн.</p> <p>Правове регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів за законодавством зарубіжних країн.</p>	
<p>Усього</p>		<p>10</p>

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 2. Джерела аграрного права України

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття і види джерел аграрного права України.
2. Характеристика джерел аграрного права України:
  - 2.1. Конституція України – правова основа аграрного права;
  - 2.2. Закони України як основні джерела аграрного права;
  - 2.3. Підзаконні нормативні акти:
    - 2.3.1. Постанови Верховної Ради України;
    - 2.3.2. Укази Президента України – як джерела аграрного права;
    - 2.3.3. Постанови Кабінету Міністрів України;
    - 2.3.4. Відомчі нормативно-правові акти інших органів виконавчої влади - як джерела аграрного права;
    - 2.3.5. Локальні акти сільськогосподарських підприємств.
3. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України.

Практичні завдання

Завдання 1

Посварившись із батьком, Іван Коцман заявив про свій вихід зі складу членів особистого селянського господарства (ОСГ) та став вимагати виділити йому грошову компенсацію його участі у веденні господарства.

Його батько Олександр Коцмана відмовився виконувати вимоги сина, зазначивши, що ОСГ є сімейним об'єднанням, а оскільки Івану ще не виповнилось 18 років, всі питання в особистому селянському господарстві, в тому числі й майнові, вирішує його батько як законний представник.

Іван Коцман звернувся до свого товариша – студента четвертого курсу юридичного факультету – за роз'ясненнями.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права І. Коцмана?

Чи правомірні дії його батька – О. Коцмана?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію для свого друга Івана Коцмана.

Завдання 2

В жовтні фермер Сергій Лукінов одружився із Мартою та вирішив прийняти її до членів фермерського господарства (ФГ) “Мальва”. Проте при обговоренні цього питання його мати Ольга, яка є членом ФГ, заперечила проти прийняття невістки до складу членів їх господарства, зазначивши про необхідність внесення певного майнового внеску до складу майна ФГ “Мальва”.

Марта звернулася до знайомого юриста за роз'ясненнями щодо порядку й умов прийняття до членів ФГ, який їй пояснив, що майновий внесок при вступі до членів фермерського господарства не є необхідним. Крім того, оскільки вона одружилась із фермером, а фермерське господарство є сімейним об'єднанням, вона набула членство в ФГ “Мальва” автоматично внаслідок укладення шлюбу.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права М. Лукінової?

Чи правомірні вимоги свекрухи Ольги Лукінової?

*Чи відповідає вимогам чинного законодавства консультацію знайомого юриста?
Підготуйте ґрунтовну консультацію для М. Лукінової.*

Завдання 3

З метою отримання додаткового прибутку до пенсії, Кирило Синяк в квітні звернувся до сільської ради з заявою про реєстрацію його як пасічника.

В червні він отримав письмову відповідь від голови сільради Івана Павлюка, який відмовив у реєстрації К. Синяка як пасічника та запропонував йому: а) отримати в Міністерстві аграрної політики ліцензію для зайняття бджільництвом; б) пройти професійний відбір щодо наявності необхідних знань чи досвіду роботи для зайняття бджільництвом, що коштує 500 грн.

Отримавши письмову відмову, К. Синяк оскаржив її до адміністративного суду, оскільки, на його думку, відповідно до Конституції України кожен має право займатись підприємницькою діяльністю, яка не заборонена законом, без будь-яких обмежень.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права К. Синяка?

Чи правомірна відмова Голови сільради І. Павлюка?

Яке рішення має прийняти адміністративний суд?

Вирішіть справу.

Завдання 4

На початку червня доярка Ярина Кузенко – член сільськогосподарського кооперативу (СК) “Жниварі” запізнилась на роботу на 4 години, що призвело до загибелі телят.

За підсумками господарського року в грудні голова СК “Жниварі” Свирид Суворий оголосив догану Я. Кузенко та позбавив її права на кооперативні виплати для компенсації збитків кооперативу внаслідок загибелі телят.

Ярина не погодилась із рішенням С. Суворого та оскаржила його до загальних зборів СК, оскільки:

а) вона запізнилась на роботу в червні внаслідок поганого самопочуття, про що в неї є медична довідка;

а) оскільки вона вчинила одне правопорушення – запізнилась на роботу, то відповідно до Конституції України неправомірним є накладення двох видів стягнення – дисциплінарного (догани) та матеріального (позбавлення кооперативних виплат).

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені аграрні права Я. Кузенко?

Чи правомірні дії С. Суворого?

Яке рішення мають прийняти загальні збори СК “Жниварі”?

Вирішіть справу.

Завдання 5

Євген Філоненко після закінчення Білоцерківського аграрного університету, здобувши фах агронома, звернувся до голови сільськогосподарського кооперативу (СК) “Сонячне сьайво” Ярослава Жмута із заявою про прийняття на роботу.

Проте Я. Жмут відмовив Є. Філоненку у працевлаштуванні, пояснивши, що сільськогосподарський кооператив нині переживає не найкращі часи, а тому не зможе йому створити умови як молодому спеціалістові.

Є. Філоненко звернувся з позовом до суду, зазначивши, що голова СК “Сонячне сійво” безпідставно відмовив йому у прийнятті на роботу, чим порушив його конституційне право на працю.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права Є. Філоненка та як їх поновити?

Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 6

Антон Кулібака отримав у спадок земельну частку пай. Після виділення земельної ділянки в натурі (на місцевості), А. Сіряк вирішив вирощувати на ній ялинки для наступного продажу на новорічні свята.

Державний інспектор з контролю за використанням і охороною земель наклав на А. Кулібака штраф за порушення цільового використання земельної ділянки.

А. Кулібака оскаржив постанову про накладення штрафу, мотивуючи це тим, що земельна ділянка належить йому на праві власності і відповідно до Конституції України він має право розпоряджатись нею на власний розсуд.

Визначити коло правовідносин.

Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин.

Чи порушені права Антона Кулібака та як їх поновити?

Яке рішення має прийняти суд?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: поняття джерел аграрного права, види джерел, особливості джерел, класифікація джерел, конституція, декларація, закони, підзаконні акти, «квазі закони», локальні правові акти сільгосп підприємств, міжнародні джерела аграрного права. Судова практика. Вдосконалення аграрного законодавства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) визначити поняття і особливості джерела аграрного права України;
- 2) навести класифікацію джерела (форми) аграрного права України;
- 3) назвати особливості і значення правових норм Конституції України – як джерел аграрного права;
- 4) розкрити роль законів і декларацій як джерела аграрного права;
- 5) визначити значення декларацій;
- 6) обґрунтувати місце у структурі джерел аграрного права яке посідають «квазі закони», в тому числі: декрету Кабінету Міністрів України, рішення Конституційного Суду, міжнародного договору ратифікованого Верховною Радою України;
- 7) навести ієрархічну структуру підзаконних нормативно – правових актів за юридичною силою;
- 8) визначити місце, значення і особливості постанов Верховної ради як джерел аграрного права;
- 9) розкрити особливості і роль указів Президента України у регулюванні аграрних відносин;
- 10) назвати нормативно – правові акти аграрного законодавства, які видає уряд України – Кабінет міністрів України;
- 11) визначити роль нормативно – правових актів міністерства аграрної політики та продовольства України у регулюванні аграрних відносин;

- 12) назвати аграрні закони;
- 13) обґрунтувати аграрне інтегроване законодавство як джерела аграрного права;
- 14) визначити відмінності між відомчими нормативно – правовими актами аграрного законодавства і актами місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування;
- 15) розкрити роль законодавства Європейського Союзу і Світової організації торгівлі у міжнародно – правовому регулюванні аграрних відносин в Україні;
- 16) дати визначення локально – правовим актам прийнятими сільськогосподарськими підприємствами і назвати їх види;
- 17) перерахувати ознаки локальних нормативно – правових актів сільськогосподарських підприємств;
- 18) класифікувати локальні нормативно – правові акти сільськогосподарських підприємств;
- 19) обґрунтувати значення судової практики для регулювання аграрно – правових відносин;
- 20) запропонувати шляхи удосконалення аграрного законодавства України.

Семінарське заняття 2

Правове становище фермерського господарства

Питання для усного опитування та дискусії

1. Законодавче забезпечення діяльності фермерського господарства.
2. Поняття фермерського господарства.
  - 2.1. Правові ознаки фермерського господарства.
  - 2.2. Правові принципи діяльності фермерського господарства.
3. Порядок створення фермерського господарства: як фізичної особи підприємця так і на правовому титулі юридичної особи.
4. Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах.
5. Правові особливості оподаткування фермерських господарств.
6. Правові особливості державної підтримки для фермерських господарств.
  - 6.1. Державні програми для новостворених фермерських господарств.
  - 6.3. Державна підтримка технічного забезпечення для фермерських.
  - 6.4. Державна підтримка рослинництва та тваринництва для розвитку фермерських господарств.
7. Припинення діяльності фермерського господарства.
  - 7.1. Правові підстави припинення діяльності фермерського господарства.
  - 7.2. Правова процедура припинення діяльності фермерського господарства.
8. Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.
  - 8.1. Процедура банкрутства фермерського господарства.

Практичні завдання

Завдання 1

Член сільськогосподарського кооперативу “Зоря” Петро Степанюк звернувся до сільської ради із заявою про надання йому в користування земельної ділянки розміром 30 га та реєстрацію фермерського господарства “Родина”.

Сільська рада відмовила в задоволенні його заяви, оскільки заснувати фермерське господарство може виключно особа, яка не працює на постійній основі в інших підприємствах, установах, організаціях, а земельні ділянки для ведення фермерського господарства членам недержавних сільськогосподарських підприємств надаються за рахунок земель даних підприємств при припиненні відносин членства, а не за рахунок земель сільської ради. Крім цього, відповідно до вимог земельного законодавства земельна ділянка

не може бути надана в постійне користування для ведення фермерського господарства фізичній особі.

Петро Степанюк оскаржив відмову сільської ради до районної державної адміністрації.

Визначити коло правовідносин.

Чи відповідає вимогам закону рішення сільської ради?

Яке рішення має прийняти районна державна адміністрація?

За яких умов та в якому порядку Петро Степанюк може створити фермерське господарство “Родина”?

Завдання 2

Громадянин Петро Завада віком 19 років і його дружина Ганна (громадянка Польщі) звернулись із заявою про державну реєстрацію фермерського господарства “Успіх” до виконавчого комітету міської ради за місцем свого проживання.

Виконком міської ради відмовив у прийнятті заяви, мотивуючи це тим, що для державної реєстрації фермерського господарства необхідно надати копію свідоцтва на право власності на землю, а також копію свідоцтва про шлюб на підтвердження родинного зв’язку Петра та Ганни.

Не погодившись із відмовою виконкому, Петро оскаржив її до обласної ради і одночасно звернувся за порадою до юридичної консультації.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища фермерського господарства?

Хто може виступати засновником фермерського господарства?

Який орган і в якому порядку здійснює державну реєстрацію фермерського господарства?

Чи правомірні дії виконкому міської ради?

Надайте юридичну допомогу Петру Заваді.

Завдання 3

У березні місяці голова фермерського господарства (ФГ) “Пролісок” Петро Дорошенко не зміг отримати кредити на проведення посівних робіт та, втомившись від постійної збитковості очолюваного ним господарства, подав до господарського суду заяву про банкрутство ФГ. До заяви П. Дорошенко додав документи про склад та вартість майна ФГ, а також про розмір доходів, які можуть бути отримані ФГ після закінчення відповідного періоду сільськогосподарських робіт.

Дізнавшись про це, два інших члени ФГ – дружина та теща Петра Дорошенка – звернулися до Вашої юридичної фірми із наступними запитаннями:

а) чи може бути застосована процедура банкрутства щодо ФГ, адже це сімейно-трудове об’єднання?

б) чи має право голова ФГ подати заяву про банкрутство ФГ?

в) які документи обов’язково мають бути додані до заяви про банкрутство ФГ?

г) які особливості процедури банкрутства ФГ?

д) чи можуть вони, як члени ФГ, продовжити ведення фермерського господарства, попередньо прийнявши рішення про виключення зі складу його членів Петра Дорошенка?

Визначити коло правовідносин.

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію щодо порушених питань.

Завдання 4

В червні Хмельницька обласна державна адміністрація прийняла рішення про перереєстрацію всіх наявних фермерських господарств у приватно-орендні сільськогосподарські підприємства, оскільки:

а) законодавчо визначена процедура реєстрації та ліквідації фермерських господарств є ускладненою та не сприяє розвитку підприємництва в сільському господарстві;

б) правовий режим земель фермерського господарства не відрізняється від правового режиму земель інших приватних підприємств;

в) правовий режим майна фермерського господарства не відрізняється від правового режиму майна інших приватних підприємств.

Прокурор Хмельницької області подав до суду протест із вимогою визнати незаконним рішення обласної державної адміністрації.

Визначити коло правовідносин.

Які відмінності в правовому статусі фермерських господарств т ?

Чи правомірне та обґрунтоване рішення обласної адміністрації?

Чи правомірні дії прокурора?

Дайте правову експертизу зазначеним положенням рішення обласної адміністрації.

Завдання 5

Внаслідок погіршення якісного стану земельної ділянки, яка належить фермерському господарству “Урожайне” на праві власності, голова цього господарства Юрій Петлюк вирішив її залужити та перетворити на приватне пасовище.

Враховуючи розміщення на земельній ділянці водойми, Ю. Петлюк запропонував головам сусідніх фермерських господарств об’єднати земельні ділянки та утворити сільськогосподарський кооператив для надання жителям села Калинівка послуг з випасання худоби.

Частина жителів села звернулася до юридичної консультації за правовою допомогою, оскільки на їхню думку створення даного кооперативу позбавить їх можливості вільно користуватись водоймою, яка розташована на земельній ділянці фермерського господарства “Урожайне”.

Визначити коло правовідносин.

Які особливості правового становища фермерських господарств?

Які характерні ознаки сільськогосподарського кооперативу?

Чи правомірні дії Ю. Петлюка?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію із зазначених питань.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: законодавство, поняття фермерського господарства, поняття сімейного фермерського господарства, види сімейного фермерського господарства, етапи створення, склад майна, склад земель, особливості регулювання праці, підстави припинення фермерського господарства, особливості банкрутства фермерського господарства, особливості оподаткування фермерського господарства, державні програми підтримки фермерського господарства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) назвати законодавство про фермерське господарство;
- 2) визначити поняття фермерського господарства, сімейного фермерського господарства та порядок їх створення;

- 3) визначити основні правові вимоги щодо створення сімейного фермерського господарства з правами юридичної особи та без прав юридичної особи на базі одного члена сім'ї, який повинен бути фізичною особою-підприємцем;
- 4) деталізувати склад фермерського господарства;
- 5) вказати хто може бути членом фермерського господарства і сімейного фермерського господарства;
- 6) визначити основні принципи фермерської діяльності в Україні;
- 7) перерахувати вимоги, які висувуються до членів фермерського господарства;
- 8) визначити основні ознаки фермерського господарства;
- 9) назвати особливості господарської діяльності фермерських господарств;
- 10) визначити правовий порядок надання земельних ділянок для ведення фермерського господарства; та вказати склад земель фермерського господарства;
- 11) визначити правовий режим майна фермерського господарства;
- 12) обґрунтувати умови та порядок припинення діяльності фермерських господарств;
- 13) визначити особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах;
- 14) назвати відмінні риси фермерського господарства від особистого селянського господарства;
- 15) назвати державний орган, який здійснює функції з реалізації державної політики щодо підтримки становлення і розвитку фермерських господарств;
- 16) визначити порядок здійснення державної реєстрації фермерського господарства;
- 17) назвати представницький орган фермерського господарства;
- 18) обґрунтувати, з врахуванням чинного законодавства, чи можуть у складі земель фермерського господарства перебувати землі водного фонду та лісового фонду;
- 19) назвати на якій групі оподаткування може перебувати фермерське господарство відповідно до Податкового кодексу України.
- 20) Вказати які нормативно-правові акти регулюють державні програми підтримки фермерських господарств.
- 21) визначити умови та порядок припинення діяльності фермерського господарства;
- 22) визначити особливості банкрутства фермерських господарств.

Семінарське заняття 3

Тема 10. Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками

1. Правове забезпечення організації і здійснення племінної справи у сільському господарстві.
2. Правове забезпечення організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві України.
3. Правове регулювання відносин у сфері організації та виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції бджільництва.
4. Правове регулювання відносин у сфері виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві.
5. Правове регулювання відносин у сфері виробництва та реалізації продукції рибництва та рибальства в Україні

Практичне завдання

Завдання 1

Вийшовши на пенсію, колишній працівник апарату Міністерства аграрної політики Віталій Заяць вирішив повернутись в своє рідне село Велика Долина та зайнятись бджільництвом.

Іван Кудряшов - голова сільської ради, куди він звернувся за консультацією, повідомив йому, що згідно чинного законодавства зайнятись бджільництвом можуть виключно юридичні особи та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності та запропонував В. Заяцю зареєструватись в якості підприємця.

В. Заяць відмовився реєструватись як суб'єкт підприємницької діяльності та звернувся до Вашої юридичної фірми за консультацією.

Визначити коло правовідносин.

Які правові засади зайняття бджільництвом?

Чи відповідає вимогам чинного законодавства роз'яснення І. Кудряшова?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію для В. Заяця?

Завдання 2

Кожний рік фермер Петро Бджілка намагається прогнозувати можливий попит і пропозицію на ринку сільськогосподарської продукції. Однак кожен рік він зазнає збитків внаслідок падіння цін на сільськогосподарську продукцію після збирання врожаю.

Фермер звернувся до Вас із проханням роз'яснити, чи є певні державні гарантії щодо цін на сільськогосподарську продукцію?

Що б Ви з врахуванням таких гарантій порекомендували йому посіяти в наступному році?

Завдання 3

Громадянин Андрій Швець – голова фермерського господарства (ФГ) “Мерилін” вирішив створити запилювально-медову пасіку. Справу з бджільництвом він мав у юнацтві, коли допомагав батькам доглядати декілька вуликів.

А. Швець звернувся до Вашої юридичної консультації з наступними запитаннями:

- 1) чи є зазначений досвід достатнім для зайняття бджільництвом?
- 2) чи повинен він проходити атестацію про створенні запилювально-медової пасіки?
- 3) які документи і де він повинен отримати для того, щоб створити запилювально-медову пасіку?

Визначити коло правовідносин.

Які правові засади зайняття бджільництвом?

Підготуйте ґрунтовну юридичну консультацію для А. Швеця?

Завдання 4

Громадянин Степан Яровий, який 6 років тому закінчив заочно факультет ветеринарної медицини і до цього моменту за спеціальністю не працював, вирішив відкрити в селі Ярмолинці власну ветеринарну клініку.

З цією метою він звернувся до обласного управління державної ветеринарної медицини за ліцензією на зайняття ветеринарною практикою. Управління відмовило громадянину С. Яровому, вказавши, що для отримання згаданої ліцензії йому необхідно створити та зареєструвати юридичну особу, а також пройти професійний відбір на право на зайняття ветеринарною практикою.

Громадянин С. Яровий звернувся до Вашої юридичної фірми за консультацією.

Визначити коло правовідносин.

Які підстави та умови зайняття ветеринарною практикою визначені в чинному законодавстві?

Чи правомірною є відмова управління ветеринарної медицини?

Завдання 5

Загальні збори сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Дніпро” прийняли рішення про зміну спеціалізації та перепрофілювання СТОВ на спеціалізоване насінницьке господарство, яке б займалось вирощуванням оригінального та елітного насіння кукурудзи.

До Вашої юридичної фірми звернувся голова СТОВ “Дніпро” з запитаннями про те, яким чином і в якому порядку СТОВ може займатись вирощуванням оригінального та елітного насіння з метою його продажу та які документи для цього необхідні.

Визначити коло правовідносин.

Якими законодавчими актами врегульовано порядок зайняття насінництвом?

Які категорії насіння передбачені у чинному законодавстві та які особливості їх правового режиму?

Хто і за яких умов має право на вирощування оригінального та елітного насіння?

Підготуйте мотивовану юридичну консультацію на замовлення голови СТОВ “Дніпро”.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу є: ведення племінної справи у сільському господарстві, організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві, виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві, виробництво та реалізація продукції рибництва та рибальства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- 1) які нормативно-правові акти регулюють питання організації і здійснення племінної справи у сільському господарстві;
- 2) які нормативно-правові акти регулюють питання організації і здійснення ветеринарної справи в сільському господарстві України;
- 3) які нормативно-правові акти регулюють питання у сфері організації та виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції бджільництва;
- 4) які нормативно-правові акти регулюють питання виробництва і реалізації молока та молочних продуктів суб'єктами господарської діяльності у сільському господарстві;
- 5) які нормативно-правові акти регулюють питання регулювання відносин у сфері підсобних виробництв і промислів у сільському господарстві;

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Предмет, система і особливості аграрного права України

Завдання 1. Визначте, чи охоплюються предметом аграрного права відносини, що виникають в наступних ситуаціях:

а) громадянин Іванов звернувся до правління СГК з проханням надати йому земельну ділянку;

б) фіскальна служба здійснює контроль за виконанням обов'язків членів сільськогосподарського підприємства щодо сплати ними податків та зборів при отриманні заробітної плати;

в) асоційований член СГК Мартинов звернувся до правління кооперативу про його виключення;

г) розпорядженням голови райдержадміністрації звільнено з посади голову ревізійної комісії СГП.

Завдання 2. Охарактеризуйте предмет та метод правового регулювання наступних галузей права.

Галузь права	Предмет	Метод
Аграрне право		
Земельне право		
Господарське право		
Цивільне право		
Адміністративне право		

Питання для самоконтролю

- 1) Охарактеризуйте предмет аграрного права.
- 2) Дайте визначення аграрного права, як галузі права.
- 3) Яке значення аграрного права, як навчальної дисципліни?
- 4) Визначіть суть та етапи аграрної реформи.
- 5) Назвіть види аграрних правовідносин.
- 6) Порівняйте співвідношення аграрного права з іншими галузями права.
- 7) Назвіть сутність комплексності та інтегрованості аграрного права.
- 8) Назвіть особливості правового регулювання зовнішніх і внутрішніх аграрних відносин.
- 9) Назвіть особливості аграрно-правових норм.
- 10) У чому полягає особливість аграрного права, як науки?
- 11) Назвіть методи правового регулювання аграрного права.
- 12) Наведіть основні принципи аграрного права.
- 13) Визначіть структуру (систему) аграрного права.
- 14) Назвіть основні етапи розвитку аграрного права як навчальної дисципліни.

Тема 2. Джерела аграрного права

Завдання 1. Вирішіть задачу. Петров звернувся до директора насінневого державного сільськогосподарського підприємства з проханням про прийом його на роботу на посаду керуючого відділенням.

Дайте висновок про те, норми яких галузей права потрібно застосовувати у зазначеному випадку.

Завдання 2. Чи зобов'язаний сільськогосподарський кооператив розробити і прийняти правила внутрішньогосподарської діяльності?

Якщо так, то які правові норми слід в цих правилах застосовувати?

Яким законом передбачений такий локальний акт?

Завдання 3. Запропонуйте шляхи удосконалення аграрного законодавства.

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення джерел аграрного права.
- 2) Розкрийте роль законів, «квазі законів», як джерел аграрного права.
- 3) Назвіть ієрархічну структуру підзаконних нормативних актів, як джерел аграрного права, за юридичною силою.
- 4) Розкрийте особливості Постанов Верховної Ради України та Указів Президента України, як підзаконних актів.
- 5) Які нормативно-правові акти аграрного законодавства видає Кабінет Міністрів України?
- 6) Класифікуйте локальні нормативно-правові акти сільськогосподарських підприємств.
- 7) Визначте роль інших галузей права для регулювання аграрних правовідносин.

Тема 3. Аграрні правовідносини

Завдання 1. Сільськогосподарський кооператив «Пролісок» уклав договори на:

- а) будівництво ремонтної майстерні та відгодівельного майданчика з будівельно-ремонтним управлінням «Будівельник»;
- б) проведення скирдування соломи в кількості 450 центнерів з чотирма колишніми членами КСП;
- в) будівництво і експлуатацію молочного цеху з фермерським господарством «Поділля»;
- г) співпрацю з виконавчим директором кооперативу.

Який характер правовідносин, що виникають з даних договорів?

Завдання 2. Вирішіть задачу. Член фермерського господарства Кушнір та залучений на період жнив сезонний працівник Муляр, перебуваючи в нетверезому стані, через необережне поводження з вогнем підпалили сіносновище, внаслідок чого фермерському господарству було завдано шкоди на суму 50 тис. грн.

Голова фермерського господарства звернувся до суду з позовом про відшкодування завданих збитків з Кушніра і Муляра в повному обсязі солідарно. Кушнір заперечував проти позову через те, що він є членом господарства, а не найманим працівником, а тому відшкодування шкоди він має бути звільнений.

Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Нормами якої галузі права регулюються вказані правовідносини? Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 3. Визначте характер правовідносин на вказаних нижче прикладах:

- а) Коваленко отримує земельну ділянку для заняття садівництвом та будівництва садового будиночку;
- б) голова фермерського господарства укладає трудовий договір з громадянином Лісовим;
- в) члену сільськогосподарського кооперативу Павленку повертається його пай у зв'язку з припиненням членства в кооперативі;

г) відносини з приводу відшкодування шкоди, заподіяної сільськогосподарському кооперативу колишнім членом кооперативу Томашевським, виключеним за систематичне порушення Статуту та Правил внутрішнього розпорядку.

Чи є вказані правовідносини предметом правового регулювання аграрного права?

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення поняття аграрних правовідносин.
- 2) Відокреміть особливості аграрних правовідносин.
- 3) Розкрийте сутність внутрішніх аграрних правовідносин.
- 4) Які функції виконують зовнішні аграрні правовідносини?

Тема 4. Правове становище суб'єктів аграрного права

Завдання 1. Назвіть вимоги до члена сільськогосподарського кооперативу.

Завдання 2. Порівняйте умови набуття права членства в сільськогосподарському кооперативі та в фермерському господарстві.

Завдання 3. Порівняйте права і обов'язки члена сільськогосподарського кооперативу та сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю.

Завдання 4. Охарактеризуйте правовий статус найманих працівників у сільському господарстві.

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення суб'єктів аграрного права та здійсніть їх класифікацію.
- 2) Яке підприємство є сільськогосподарським?
- 3) На яких підприємствах і як здійснюється державна реєстрація суб'єкта аграрного права?
- 4) Яке правове становище спільних підприємств в сільському господарстві?
- 5) Наведіть підстави добровільного і примусового припинення сільськогосподарських підприємств.
- 6) У чому полягають особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств?
- 7) Які специфічні риси асоційованого членства у сільськогосподарському кооперативі?
- 8) Наведіть правові наслідки припинення членства у сільськогосподарському кооперативі.

Тема 5. Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів

Завдання 1. Вирішіть задачу. Загальні збори сільськогосподарського кооперативу "Нове життя" виключило із членів цього кооперативу члена Мороз за систематичне порушення трудової і виробничої дисципліни без видачі йому вступних та членських внесків.

Яким аграрним законодавством врегульовані такі правовідносини?

Обґрунтуйте, чи правомірне рішення загальних зборів кооперативу?

Завдання 2. Вирішіть задачу. Правління сільськогосподарського кооперативу дозволило члену кооперативу Морозу працювати на постійній основі в СГВК "Добра мета". Ревізійна комісія сільськогосподарського кооперативу, вважаючи, що таке рішення суперечить чинному законодавству про сільськогосподарські кооперативи звернулася до загальних зборів сільськогосподарського кооперативу про відміну такого рішення.

Чи відповідає вимога ревізійної комісії цього кооперативу чинному аграрному законодавству?

Яке повинно бути рішення загальних зборів сільськогосподарського кооперативу, враховуючи, що Мороз одночасно працює в іншому сільськогосподарському кооперативі "Добра мета"?

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення поняттю права членства та права засновництва в сільськогосподарських підприємствах кооперативного та корпоративного типів.
- 2) Які права і обов'язки у членів та учасників сільськогосподарських підприємств корпоративного типу?
- 3) Дайте характеристику найманим працівникам сільськогосподарських підприємств.
- 4) Яке правове становище спеціалістів сільськогосподарського підприємства?
- 5) Назвіть підстави і наслідки набуття та припинення права членства фізичних та юридичних осіб сільськогосподарських підприємств.

Тема 6. Правове становище фермерського господарства

Завдання 1. Вирішіть задачу. Громадянину Ковалю, що проживає у місті Славути, за рішенням сільської Ради була надана земельна ділянка (поблизу Славути) площею 25 га для ведення фермерського господарства. Крім заяви поданої сільській Раді, інших документів громадянин Коваль не представив.

Чи правомірне рішення сільської ради?

Хто може бути суб'єктом права ведення фермерського господарства і за яких правових умов?

Які документи слід представити і куди, для створення фермерського господарства?

Які органи уповноважені вирішувати це питання?

Завдання 2. Вирішіть задачу. В селі Кульчиєвці Старосинявського району більшість членів сільськогосподарського кооперативу вийшло з нього разом зі своїми земельними паями, які передали в оренду фермерського господарства, яке очолює Гут. Деякі з цих членів почали працювати в зазначеному фермерському господарстві.

Частина селян залишилась працювати в сільськогосподарському кооперативі. Але у зв'язку з тим, що земельна площа цього кооперативу різко скоротилась, воно не змогло розрахуватись з ними за борги, які утворились ще декілька років тому.

Дайте правовий аналіз ситуації, що склалася.

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення поняття фермерського і сімейного фермерського господарства та назвіть їх основні юридичні ознаки.
- 2) Який порядок створення сімейного фермерського господарства з правами юридичної особи і без прав юридичної особи?
- 3) Визначте порядок здійснення державної реєстрації фермерського і

сімейного фермерського господарства.

4) Який склад земель фермерського господарства?

5) Визначте порядок державної підтримки фермерського і сімейного фермерського господарства.

6) Назвіть підстави і порядок припинення фермерського і сімейного фермерського господарства.

Тема 7. Правове регулювання особистого селянського господарства

Завдання 1. Назвіть відмінні риси особистого селянського господарства від фермерського господарства.

Завдання 2. Вирішіть задачу. Петренко одержав лист з Волочиського відділення Красилівської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Хмельницькій області, з якого видно, що, оскільки Петренко та його дружина ведуть особисте селянське господарство, їм необхідно зареєструватися як підприємцям і сплачувати податки згідно з чиним законодавством. Водночас, Петренко повинен вести селянське господарство індивідуально, маючи на меті тільки виробництво сільськогосподарської продукції для задоволення власних потреб, а також йому заборонялося надавати послуги з використання майна господарства, організовувати відпочинок для інших осіб у рамках чинного законодавства України щодо сільського зеленого туризму з метою отримання доходу від такої діяльності.

Петренко за роз'ясненням щодо правомірності вимог податкової інспекції звернувся до юридичного відділу управління агропромислового розвитку Волочиської районної державної адміністрації.

Дайте письмову відповідь.

Завдання 3. При виході з членів СГК Ковальчук подав заяву про виділення йому із земель кооперативу земельної ділянки розміром 4,9 га. в натурі, як земельний пай, для ведення особистого селянського господарства.

Правління відмовило у проханні Ковальчуку, посилаючись на те, що раніше сільська рада виділяла йому земельну ділянку для цих цілей.

Які порушення законодавства мали місце?

Питання для самоконтролю

1) Дайте визначення поняття «особистого селянського господарства» та назвіть його основні ознаки.

2) Який правовий статус членів особистого селянського господарства?

3) Охарактеризуйте майнові і земельні відносини в особистому селянському господарстві.

4) Визначте правові підстави для припинення діяльності особистого селянського господарства.

Тема 8. Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні

Завдання 1. Визначіть завдання Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Завдання 2. Охарактеризуйте роль департаментів (управлінь) агропромислового розвитку відповідних державних адміністрацій в державному регулюванні сільського

господарства.

Завдання 3. Використовуючи Постанову Кабінету Міністрів від 02.09.2015 р., №667 «Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів» визначіть основні повноваження Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба).

Завдання 4. Вирішіть задачу. Під час перевірки стану продуктивності тваринництва в сільськогосподарському кооперативі «Колос» департамент агропромислового розвитку обласної державної адміністрації виявило грубі порушення ветеринарно-санітарних правил щодо профілактики і ліквідації інфекційних хвороб тварин. У зв'язку з цим були прийняті рішення: 1) правління кооперативу звільнити з посади головного зоотехніка Гаврилюка; 2) рекомендувати загальним зборам членів кооперативу розглянути питання про звільнення з посади голови кооперативу Ковалю до закінчення строку його повноважень; 3) стягнути штраф у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з кооперативу у дохід держави.

Дайте письмовий висновок щодо прийнятих рішень.

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення поняття державно-правового регулювання сільського господарства в Україні та назвіть його мету.
- 2) Назвіть центральні органи виконавчої влади, які здійснюють державне управління в галузі сільського господарства та визначіть компетенцію Міністерства аграрної політики та продовольства України..
- 3) Діяльність яких органів державного управління у галузі сільського господарства координується міністром аграрної політики та продовольства України?
- 4) Назвіть державні органи контролю, які діють в аграрному секторі економіки України.

Тема 9. Правове регулювання договірних відносин у сільському господарстві АПК України

Завдання 1. Занотуйте, що являє собою аграрний договір? Визначіть особливості укладання «аграрних розписок» відповідно до Закону України «Про аграрні розписки».

Завдання 2. Перерахуйте права та обов'язки сторін по договорах агрохімічного і меліоративного обслуговування.

Завдання 3. Назвіть відмінності договору контрактації сільськогосподарської продукції від договору поставки.

Завдання 4. Назвіть особливості укладання і виконання договорів на виробництво і поставку молока, м'яса, цукру.

Завдання 5. Проаналізуйте роль товарної біржі та агроторгових домів в укладанні договорів на реалізацію с/г продукції.

Завдання 6. Перерахуйте права і обов'язки сторін по договорах на виконання науково-дослідних та технологічних робіт.

Питання для самоконтролю

- 1) Які особливості договорів АПК України?
- 2) Назвіть види (класифікацію) аграрних договорів.
- 3) Які основні ознаки існують в аграрних договорах?
- 4) Які договори сприяють матеріально-технічному забезпеченню сільськогосподарських товаровиробників?
- 5) На основі яких договорів здійснюється технічно-виробниче обслуговування сільськогосподарських підприємств?
- 6) За допомогою яких договорів здійснюється збут та реалізація сільськогосподарської продукції?

Тема 11.

Правове регулювання зовнішньоекономічних зв'язків з участю сільськогосподарських підприємств АПК України

Завдання 1. Визначіть особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності щодо імпорту іноземних технологій в сільському господарстві.

Завдання 2. Визначіть особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор.

Завдання 3. Назвіть особливості укладання договорів сільськогосподарськими підприємствами про зовнішньоекономічну діяльність.

Завдання 4. Проаналізуйте національне законодавство, яке необхідно адаптувати до європейського законодавства в частині вимог, які ставляться до показників безпеки і якості сільськогосподарської продукції, що експортується.

Завдання 5. Визначіть правове регулювання імпорту іноземних технологій та назвати особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки України.

Питання для самоконтролю

- 1) Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність сільськогосподарських підприємств різних форм власності і господарювання.
- 2) Визначіть поняття і мету зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.
- 3) На яких правових підставах сільськогосподарські підприємства можуть бути учасниками зовнішньоекономічної діяльності?
- 4) Який правовий режим імпорту сільськогосподарської продукції?
- 5) Що таке карантинний дозвіл?
- 6) Який правовий статус спільних сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями?
- 7) Назвіть об'єкти державного ветеринарного і санітарного контролю та нагляду.
- 8) Визначіть порядок створення спільних сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями.

Тема 12. Правове регулювання соціального розвитку села

Завдання 1. Дайте характеристику законодавчим і іншим нормативно-правовим актам, які регулюють відносини у сфері пріоритетності соціального розвитку села і агропромислового комплексу.

Завдання 2. Охарактеризуйте правовий режим об'єктів соціальної сфери села.

Завдання 3. Визначіть основні права та обов'язки органів державної влади і самоврядування, сільськогосподарських підприємств по соціальному розвитку села.

Завдання 4. Вкажіть основні нормативно-правові акти у сфері підготовки кадрів для села та визначіть поняття і порядок встановлення квоти по підготовці їх для агропромислового комплексу.

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення поняттю «соціальний розвиток села».
- 2) Який правовий режим об'єктів соціального розвитку села?
- 3) Які права та обов'язки сільськогосподарських підприємств щодо будівництва об'єктів культурно-побутового і спортивно-оздоровчого призначення?
- 4) Який порядок передачі об'єктів соціальної сфери до комунальної власності у процесі паювання майна?
- 5) Що являють собою споживчі кооперативи і яка їх роль у здійсненні покращення торговельного та побутового обслуговування на селі?
- 6) На яких умовах здійснюється підготовка фахівців необхідних професій для села?

Тема 13. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності підприємств

Завдання 1. Визначіть основні ознаки сільськогосподарської дорадчої служби?

Завдання 2. Поясніть порядок забезпечення договірних відносин сільськогосподарських дорадчих служб з сільськогосподарськими товаровиробниками.

Завдання 3. Дайте характеристику правового положення сільськогосподарському дораднику та сільськогосподарському експерту – дораднику.

Завдання 4. Наведіть вимоги до організації діяльності сільськогосподарської дорадчої служби.

Завдання 5. Проаналізуйте нормативно-правові акти, якими врегульовано надання сільськогосподарських дорадчих послуг; визначити види надання дорадчих послуг;

Питання для самоконтролю

- 1) Дайте визначення сільськогосподарської дорадчої діяльності.
- 2) Якими нормативно-правовими актами врегульовується надання сільськогосподарських дорадчих послуг?
- 3) Які нормативно-правові акти забезпечують професійну підготовку сільськогосподарських дорадників?
- 4) Якими документами підтверджується кваліфікація сільськогосподарських

дорадників?

5) Які підстави зупинення і припинення дії кваліфікаційних документів сільськогосподарських дорадників?

6) Розкрийте особливості державної реєстрації сільськогосподарських дорадників.

7) Назвіть державний орган, який здійснює професійну підготовку дорадників та експертів-дорадників.

8) Наведіть складові системи професійного навчання та перепідготовки сільськогосподарських дорадників.

9) Назвіть органи, які забезпечують державне регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності.

10) Назвіть громадський орган який на законодавчому рівні, сприяє об'єднанню і громадському регулюванню діяльності сільськогосподарських дорадчих служб.

Тема 14. Основні риси аграрного права зарубіжних країн

Завдання 1. Проведіть аналіз особливостям систематизації і кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн.

Завдання 2. Наведіть основні напрями державного регулювання і підтримки сільськогосподарських товаровиробників зарубіжних країн.

Завдання 3. Назвіть основні риси спільності і відмінності правового регулювання фермерського господарства, в тому числі сімейного фермерського господарства за законодавством США і України.

Завдання 4. Оцінити правові основи сільськогосподарської оренди в зарубіжних країнах і порівняти правові аспекти регулювання оренди в Україні.

Питання для самоконтролю

- 1) Яка структура аграрного права зарубіжних країн?
- 2) Які особливості систематизації і кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн.
- 3) Як забезпечується державне регулювання відносин у сільському господарстві зарубіжних країн?
- 4) Яка відмінність правового регулювання ведення фермерських господарств за законодавством України і США?
- 5) Дайте характеристику аграрному законодавству США, Франції, Польщі.

1.5. Контрольна робота

1.5.1. Основні вимоги до написання контрольної роботи

Протягом вивчення навчальної дисципліни „Аграрне право” виконується контрольна робота для визначення рівня знань студентів з кожного зі змістових модулів, передбачених тематичним планом. У завдання контрольної роботи включається теоретичні та практичні питання.

Контрольна робота є завершенням вивчення навчальної дисципліни "Аграрне право". Мета контрольної роботи:

- Систематизувати та закріпити отримані знання студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни "Аграрне право".

- Виробити у студента навички наукової та дослідницької роботи при написанні контрольної роботи.

- Уміло і повністю використати студентом останні наукові дослідження, монографії, законодавчі та нормативні акти та практику їх застосування. Особливо це стосується питань здійснення аграрної реформи, реструктуризації колективних сільськогосподарських підприємств у нові правові форми господарювання та власності, у правовому забезпеченні діяльності нових форм господарювання та в здійсненні їх юридичного обслуговування.

Закріплення за студентами заочної форми навчання варіантів і тем контрольних робіт, які необхідно виконати у наступному міжсесійному періоді, здійснюється методистом курсу, затверджується деканом факультету і доводиться до відома студентів під час сесій попереднього семестру. Керівництво контрольною роботою здійснюється викладачем навчальної дисципліни "Аграрне право" кафедри.

Рекомендується студенту заочного факультету приступати до написання контрольної роботи після попереднього вивчення законодавчих і інших нормативних актів, спеціальної юридичної, монографічної й іншої наукової літератури та ознайомлення із судовою практикою на основі здобутих теоретичних знань і вивчення практичного досвіду з питань обраної теми. Лише після ознайомлення із законодавчими і нормативними актами та з основною юридичною літературою студент обов'язково складає розгорнутий план контрольної роботи.

Обсяг контрольної роботи повинен складати 10-12 сторінок друкованого тексту, не враховуючи список літератури та додатки до роботи.

Контрольна робота за структурою складається з таких частин: вступу, основної частини, яка повинна складатись із двох або трьох розділів, висновків і пропозицій по закріпленій темі, списку використаних використаних джерел та судової практики.

Вступ повинен мати 1-2 сторінки, в якому студент відображає актуальність обраної теми контрольної роботи, її наукове та практичне значення. Вказати предмет і об'єкт дослідження, сформулювати основну мету та конкретні завдання контрольної роботи, висвітлити основні положення.

У першому розділі контрольної роботи (обсяг 3-4 сторінки) на основі законодавчих і нормативних актів та монографічної й іншої юридичної літератури слід відобразити сучасний стан досліджуваної теми, критично розглянути точки зору на цю проблему науковців та обґрунтувати власну.

У другому та третьому розділах контрольної роботи (обсяг до 3-4 сторінок) студент повинен дати аналіз правових аспектів порушеної проблеми.

У висновках (обсяг 1-2 сторінки) студент підсумовує наслідки наукового дослідження, вносить пропозиції на підставі змісту викладеного матеріалу контрольної роботи, які повинні бути обґрунтованими.

Контрольна робота завершується списком законодавчих і нормативних актів, монографічної й іншої юридичної літератури, яка була використана студентом при написанні контрольної роботи. Список літератури слід оформлювати в алфавітному порядку або по мірі згадування за встановленими правилами згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»:

1. Спеціальна література подається із вказівкою загальної кількості сторінок
Наприклад:

1) Беззуб І. Перспективи розвитку сімейних фермерських господарств в Україні / Центр досліджень соціальних комунікацій. URL : // http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=419:agropromislovij-sektor-2&catid=8&Itemid=350.

2) Тараненко Л.С.. Про окремі історико-теоретичні питання організації правової роботи в галузях аграрного сектору економіки України / Л.С.Тараненко // Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної наукової конференції «П'ятнадцяті

осінні юридичні читання» (м.Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 року): [у 2-х част.]. – Частина друга. – м.Хмельницький. – ХУУП. – 2016. – С.53-57.

3) Домбровський С.Ф. Особливості дисциплінарної відповідальності працівників сільськогосподарських підприємств кооперативного типу та фермерських господарств / С.Ф. Домбровський // Часопис Хмельницького університету управління та права «Університетські наукові записки». – 2016. - №3 (59). - С.151-163.

4) Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. – Харків : Право, 2021. – 416 с.

2. Нормативно-правові акти подаються із зазначенням дати їх прийняття та номеру, а також джерела офіційного опублікування (в даному випадку, не рекомендується посилання на електронний ресурс) Наприклад:

1) Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV // Офіційний вісник України - 2003. -№11.- Ст. 462.

2) Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004р., №1807-IV // Голос України. – 2004. - №149. - 12 серпня.

3) Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р., №667 // Урядовий кур'єр.-2015.- №16.- 12 вересня.

Додатком до контрольної роботи можуть бути проекти (локальних актів, наказів, рішень, інструкцій, положень тощо) таблиці, результати досліджень та рішення судів.

Контрольну роботу слід виконувати на папері стандартного формату А4.

Вона може подаватись у рукописі або надрукована на комп'ютері через півтора інтервали.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату (Вказуються лише фактично використані джерела).

Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

При написанні тексту контрольної роботи залишити поля з країв аркуша: зверху – 30 мм., знизу – 20 мм., ліворуч – 30 мм., праворуч – 10 мм, Times New Roman, розмір шрифту (кегель) – 14, інтервал між рядками 1,5. Текст контрольної роботи повинен розміститись на одній стороні аркуша. Кожне питання повинно мати в тексті заголовок планового питання. Структурна частина контрольної роботи (план, вступ, розділи або глави, висновки, список використаних законодавчих і нормативних актів та юридичної й іншої літератури) повинна починатися з нової сторінки.

Контрольна робота підписується студентом і вказується дата її виконання.

1.5.2.Завдання для контрольної роботи

1.Правове регулювання аграрної реформи в Україні.

1. Поняття і особливості аграрного права, як галузі права.
2. Методи правового регулювання в аграрному праві.
3. Система аграрного права.
4. Поняття і види джерел аграрного права України.
5. Локальні акти сільськогосподарських підприємств.
6. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України.
7. Спільність і співвідношення інших галузей права з аграрним правом.
8. Характеристика видів суб'єктів кооперативного та корпоративного типів.
9. Правовий статус сільськогосподарських товариств в агропромисловому комплексі.
10. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.
11. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів в агропромисловому комплексі.

12. Ліквідація суб'єктів сільського господарства.
13. Правові особливості державної підтримки фермерських господарств.
14. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств.
15. Право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
16. Права та обов'язки членів сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
17. Підстави і порядок припинення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
18. Характеристика законодавства про фермерське господарство та сімейне фермерське господарство.
19. Порядок створення фермерського господарства.
20. Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах.
21. Припинення діяльності фермерського господарства.
22. Характеристика законодавства про особисте селянське господарство.
23. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.
24. Державні аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав.
25. Особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі України та її мета.
26. Правові особливості приватизації переробних, агросервісних та інших несільськогосподарських підприємств агропромислового комплексу України.
27. Правові основи використання природних ресурсів у сільському господарстві.
28. Правове регулювання водокористування у сільському господарстві.
29. Правове регулювання використання надр у сільському господарстві.
30. Правове регулювання використання тваринного світу у сільському господарстві.
31. Правове регулювання використання рослинного світу у сільському господарстві.
32. Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві.
33. Система органів управління в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу, їх права та обов'язки.
34. Повноваження найвищого органу самоврядування (загальних зборів, зборів уповноважених) сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
35. Ревізійна комісія сільськогосподарського кооперативу, повноваження та правове регулювання її діяльності.
36. Законодавство України про повноваження представницьких органів сільськогосподарських товаровиробників.
37. Права, обов'язки та правовий статус спеціалістів сільськогосподарських підприємств різних форм власності.
38. Правове регулювання племінної справи в тваринництві.
39. Правове регулювання бджільництва.
40. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
41. Правове регулювання ветеринарної медицини.
42. Правове регулювання насінництва.
43. Правове регулювання захисту рослин.
44. Правове регулювання прав на сорти рослин.
45. Загальна характеристика та особливості аграрно-договірних відносин у сільському господарстві, їх класифікація.
46. Договірні відносини у сфері виробничо-технічного обслуговування та інженерно-технічного забезпечення.
47. Договірні відносини у сфері збуту та реалізації сільськогосподарської продукції.
48. Особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі України.
49. Особливості здійснення іноземних інвестицій в АПК.
50. Особливості правового регулювання організації праці в сільськогосподарських підприємствах.

51. Правові підстави виникнення та припинення членських і трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання.
52. Правові форми організації праці в сільському господарстві.
53. Правове регулювання внутрішнього розпорядку в сільськогосподарських підприємствах.
54. Характеристика законодавства з питань додержання техніки безпеки і виробничої санітарії в сільському господарстві.
55. Юридична відповідальність за порушення правил техніки безпеки і виробничої санітарії в сільському господарстві.
56. Порядок вирішення трудових колективних спорів, що виникають у сільгоспідприємствах АПК.
57. Правовий режим об'єктів соціальної сфери села.
58. Правове забезпечення підготовки кадрів для сільськогосподарських підприємств.
59. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої служби.
60. Поняття, види та підстави відповідальності в аграрному праві.
61. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
62. Кримінальна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
63. Поняття та значення юридичного обслуговування і здійснення правової роботи в аграрних підприємствах.
64. Характеристика законодавства про юридичну службу в системі Міністерства аграрної політики та продовольства України.
65. Спільність та відмінність правового регулювання фермерського господарства за законодавством України і США.
66. Закони, що є джерелами аграрного права України.
67. Підзаконні акти, що є джерелами аграрного права України.
68. Основні положення законів України «Про сільськогосподарську кооперацію» та «Про кооперацію» щодо правового статусу сільськогосподарських кооперативів.
69. Правові методи державного регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств.
70. Правова характеристика оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.
71. Підстави настання юридичної відповідальності в аграрному праві.
72. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
73. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
74. Права й обов'язки керівників сільськогосподарських підприємств, їх виробничих підрозділів та спеціалістів.
75. Органи управління та контролю у сільськогосподарських кооперативах.
76. Правовий статус Міністерства аграрної політики та продовольства України.
77. Правовий захист сільськогосподарських товаровиробників.
78. Поняття і особливості правового регулювання трудових відносини в сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу.
79. Правове регулювання охорони працівників в рослинництві та тваринництві.
80. Юридичне обслуговування сільськогосподарських товаровиробників.
81. Методичне керівництво юридичною особою і правовою роботою.
82. Особливості припинення сільськогосподарських підприємств за законодавством України.
83. Особливості створення і діяльності спільних аграрних підприємств із іноземними інвестиціями.
84. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві України.

Титульний аркуш контрольної роботи оформлюється за зразком 1.

Зразок 1

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

**Навчальна дисципліна:
Аграрне право**

**КОНТРОЛЬНА РОБОТА
на тему:
„ ... назва теми ... „**

Виконала:
**Ткаченко
Оксана Дмитрівна,**
студентка 1 групи 4 курсу
юридичного факультету

Перевірив:
**Місінкевич
Анна Леонідівна,**
доцент кафедри трудового,
земельного та господарського права,
к.ю.н., доцент

**Хмельницький
2022**

Контрольна робота повинна бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Складові частини творчої наукової роботи не обов'язково починати з нового аркуша. Розділи плану роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми. Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ПЛАН

		Стор.
Вступ	-	2
1. (назва першого розділу)	-	3
2. (назва другого розділу)	-	6
3. (назва третього розділу)	-	9
Висновки	-	12
Список використаних джерел	-	14

Вступ

.....
(Виклад змісту вступу)

1. (назва першого розділу)

.....
(Виклад змісту першого розділу)

2. (назва другого розділу)

.....
(Виклад змісту другого розділу)

3. (назва третього розділу)

.....
(Виклад змісту третього розділу)

Висновки

.....
(Виклад змісту висновків)

Список використаних джерел

1. ... (реквізити джерела) .....
2. ... (реквізити джерела) .....
3. ... (реквізити джерела) ..... (і т.д. відповідно до вимог оформлення списку джерел).

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання контрольної роботи і особистий підпис студента.

1.6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів. Завдання у формі реферату-огляду обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами.

1.6.1. Основні вимоги до написання рефератів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refereo* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка (див. Зразок 2), вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8]. Бібліографічний опис використаних джерел оформлюється відповідно до встановлених вимог (див. п.п.1.5.1 «Вимоги до написання контрольної роботи» п.1.5. «Контрольна робота», С. 32).

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.6.2. Темі рефератів-оглядів

1. Предмет та поняття аграрного права України.
2. Принципи аграрного права як галузі права.
3. Загальна характеристика джерел аграрного права.
4. Підзаконні акти, що є джерелами аграрного права України.
5. Поняття, особливості та розмежування аграрних правовідносин.
6. Внутрішньогосподарські правовідносини, поняття, види та структура.
7. Характеристика суб'єктів аграрних правовідносин.
8. Правове регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів.
9. Право членства громадян у кооперативних сільськогосподарських підприємствах.
10. Права й обов'язки членів кооперативних сільськогосподарських підприємств.
11. Право засновництва і право участі при створенні акціонерного сільськогосподарського товариства.
12. Правове становище фермерських господарств.
13. Порядок створення сімейних фермерських господарств.
14. Правова характеристика особистих селянських господарств.
15. Державно-правове регулювання сільського господарства.
16. Органи, які забезпечують державний контроль і нагляд в сільському господарстві.
17. Поняття, види та підстави юридичної відповідальності в аграрному праві.
18. Дисциплінарна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання.
19. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарського підприємства різних форм власності та господарювання.
20. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
21. Правове регулювання соціального розвитку села
22. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності.
23. Правове регулювання водокористування в сільському господарстві.
24. Правове регулювання використання надр у сільському господарстві.
25. Правове регулювання використання тваринного світу в сільському господарстві.
26. Правове регулювання використання рослинного світу в сільському господарстві.
27. Правове регулювання лісокористування в сільському господарстві.
28. Правове регулювання племінної справи у тваринництві.

29. Правове регулювання бджільництва.
30. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
31. Правове регулювання ветеринарної медицини.
32. Правова охорона прав на сорти рослин.
33. Правове регулювання насінництва.
34. Правове регулювання захисту рослин.
35. Поняття і види аграрно-договірних відносин.
36. Правове становище сільськогосподарських акціонерних товариств.
37. Правове становище сільськогосподарських товариств
38. Правовий режим майнових і земельних паїв сільськогосподарських підприємств.
39. Права та обов'язки спеціалістів сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання.
40. Правове регулювання оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
41. Правове регулювання зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів АПК.
42. Правове регулювання страхування майна сільськогосподарських підприємств.
43. Правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції.
44. Захист майнових прав сільськогосподарських підприємств.
45. Праавові особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств.

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

Навчальна дисципліна:
Аграрне право

РЕФЕРАТ-ОГЛЯД
на тему:
„ ... назва теми ... „

Виконав:
Іванов
Іван Іванович
студент 1 групи 4 курсу
юридичного факультету

Перевірила:
Місінкевич
Анна Леонідівна,
доцент кафедри трудового, земельного
та господарського права, к.ю.н.,
доцент

Хмельницький
2022

1.7. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у формі усного екзамену.

1.7.1. Питання для підсумкового контролю

1. Правове регулювання аграрної реформи в Україні.
2. Поняття і особливості аграрного права, як галузі права.
3. Предмет аграрного права.
4. Принципи аграрного права, його призначення.
5. Методи правового регулювання в аграрному праві.
6. Система аграрного права.
7. Завдання аграрного права.
8. Аграрне право, як галузь юридичної науки і як навчальної дисципліни.
9. Поняття і види джерел аграрного права України.
10. Характеристика джерел аграрного права України.
11. Конституція України – правова основа аграрного права.
12. Закони України, як основні джерела аграрного права.
13. Постанови Верховної Ради України, як джерела аграрного права.
14. Укази Президента України, як джерела аграрного права.
15. Постанови Кабінету Міністрів України, як джерела аграрного права.
16. Відомчі нормативно-правові акти інших органів виконавчої влади, як джерела аграрного права (крім уряду).
17. Локальні акти сільськогосподарських підприємств.
18. Проблеми і шляхи вдосконалення аграрного законодавства України.
19. Поняття і особливості аграрних правовідносин.
20. Правові і економічні свободи в аграрних відносинах.
21. Диференціація аграрних правовідносин.
22. Види внутрішніх аграрних правовідносин в сільськогосподарських підприємствах державної і недержавної форм власності.
23. Спільність і співвідношення інших галузей права з аграрним правом.
24. Види суб'єктів кооперативного та корпоративного типів.
25. Правовий статус сільськогосподарських товариств в агропромисловому комплексі.
26. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів в агропромисловому комплексі.
27. Правовий статус державних сільськогосподарських підприємств в агропромисловому комплексі.
28. Припинення діяльності сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб:
29. Реорганізація суб'єктів сільського господарства.
30. Ліквідація суб'єктів сільського господарства.
31. Банкрутство суб'єктів сільського господарства.
32. Правові підстави та наслідки припинення права участі в сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.
33. Право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу.
34. Права та обов'язки членів сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
35. Підстави і порядок припинення членства в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу та їх наслідки.
36. Законодавство про фермерське господарство.
37. Поняття та правові ознаки фермерського господарства.
38. Порядок створення фермерського господарства.
39. Особливості правового регулювання праці в фермерських господарствах.
40. Оподаткування фермерських господарств.
41. Державна підтримка фермерських господарств.

42. Припинення діяльності фермерського господарства.
43. Особливості визнання банкрутом фермерського господарства.
44. Поняття та ознаки особистого селянського господарства.
45. Законодавство про особисте селянське господарство.
46. Набуття права власності особистого селянського господарства на присадибну земельну ділянку.
47. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.
48. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
49. Права і обов'язки власників і користувачів земель в аграрному виробництві.
50. Правові основи використання природних ресурсів у сільському господарстві.
51. Правове регулювання водокористування у сільському господарстві.
52. Правове регулювання використання надр у сільському господарстві.
53. Правове регулювання використання тваринного світу у сільському господарстві.
54. Правове регулювання використання рослинного світу у сільському господарстві.
55. Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві.
56. Система органів управління в сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу, їх права та обов'язки.
57. Повноваження найвищого органу самоврядування (загальних зборів, зборів уповноважених) сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
58. Повноваження правління сільськогосподарського кооперативу.
59. Повноваження, права та обов'язки голови підприємства, спеціалістів та інших керівників структурних підрозділів сільськогосподарського кооперативу.
60. Ревізійна комісія сільськогосподарського кооперативу, повноваження та правове регулювання її діяльності.
61. Характеристика законодавства України про представницькі органи сільськогосподарських товаровиробників.
62. Характеристика правового регулювання виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємства всіх форм власності.
63. Поняття і суть фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємства.
64. Правове регулювання племінної справи в тваринництві.
65. Правове регулювання бджільництва.
66. Правове регулювання виробництва рибної продукції.
67. Правове регулювання ветеринарної медицини.
68. Правове регулювання насінництва.
69. Правове регулювання захисту рослин.
70. Правове регулювання прав на сорти рослин.
71. Загальна характеристика та особливості аграрно-договірних відносин у сільському господарстві, їх класифікація.
72. Договірні відносини у сфері виробничо-технічного обслуговування та інженерно-технічного забезпечення.
73. Договірні відносини у сфері збуту та реалізації сільськогосподарської продукції.
74. Мета і принципи зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.
75. Особливості правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі України.
76. Особливості здійснення іноземних інвестицій в сільському господарстві.
77. Особливості правового регулювання організації праці в сільськогосподарських підприємствах.
78. Правові підстави виникнення та припинення членських і трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання.
79. Правові форми організації праці в сільському господарстві.
80. Правове регулювання внутрішнього розпорядку в сільськогосподарських підприємствах.

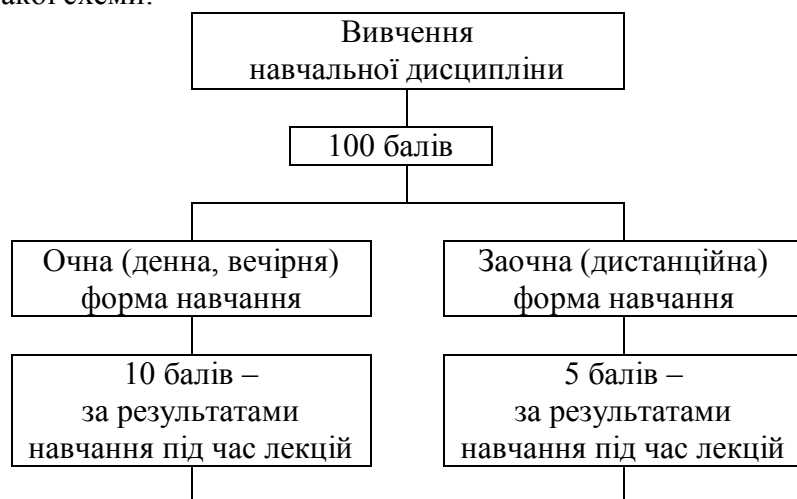
81. Правове забезпечення статутної і трудової дисципліни в сільськогосподарських підприємствах.
82. Заходи заохочення працівників сільськогосподарських підприємств.
83. Законодавче регулювання оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств і організацій недержавної форми власності.
84. Характеристика законодавства з питань додержання техніки безпеки і виробничої санітарії в сільському господарстві.
85. Поняття, значення і проблеми соціального розвитку села.
86. Правове регулювання житлового та шляхового будівництва на селі.
87. Правове забезпечення культурно-оздоровчого обслуговування працівників сільгосп підприємств.
88. Регулювання сільськогосподарської дорадчої служби.
89. Поняття та значення юридичного обслуговування та здійснення правової роботи в аграрних підприємствах.
90. Характеристика законодавства про юридичну службу в системі Міністерства агропромислової політики України.
91. Організаційно-правові форми юридичного обслуговування аграрних підприємств.
92. Основні обов'язки, функції і права юридичної служби підприємств і організацій АПК України.
93. Здійснення методичного керівництва правовою роботою в сільськогосподарських підприємствах АПК України.
94. Правові особливості здійснення фермерського господарства у США, Франції, Нідерландах та Великій Британії.
95. Правові особливості діяльності сільськогосподарських кооперативів у Польщі, Франції, Японії, Швейцарії та Канаді.
96. Державне регулювання відносин у сільському господарстві зарубіжних країн.
97. Структура аграрного права зарубіжних країн.
98. Особливості систематизації та кодифікації аграрного законодавства зарубіжних країн.

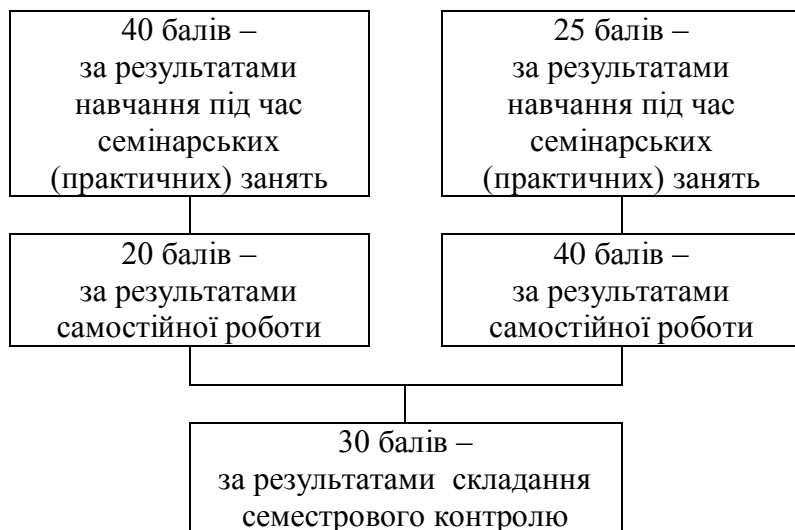
1.7.2. Приклад залікового білету

1. Правовий статус Міністерства аграрної політики та продовольства України.
2. Правове регулювання сімейно-фермерських господарств.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 5 лекційних занять за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій			
			1.	2.	3.	4.
1.	Заочна	4	1,3	2,5	3,8	5,0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 1 семінарських занять за заочною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

6.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	8 тем	Номер теми														Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.		
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	6,0														6,0	
	Усього балів															20	

3. Рекомендовані джерела

Тема 1.

Юридична природа аграрного права України. Еволюція аграрного права України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ВВРУ. – 2010. - №72/1. - ст.2598.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / ОВУ - 2003. -№11.- Ст. 462.
3. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17.10.1990р. №400-XII / ВВРУ. -1990. - №45. -Ст.602.
4. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18.01.2001р., №2238-111 / ВВРУ -2001. -№11. –С.52.
5. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004р., №1877-IV / ВВРУ. -2004. - №49. -Ст.527.
6. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005р., №2982-IV / ВВРУ -2006. -№1. -Ст.17.
7. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 03.12.1999р., №1529/99 / ОВУ. – 1999. - №49. - стор.11.
8. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
9. Аграрна реформа в Україні. Законодавчі акти і нормативно-методичні документи (1990-1996). За ред.Зубця М.В.-Київ. 1996.
10. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. – Харків : Право. 2021. – 416 с.
11. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
12. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
13. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика: монографія / А.М.Статівка, В.Ю.Уркевич, В.М.Корнієнко та ін.; за ред. д.ю.н., проф.. А.М.Статівка –Х.: Видавництво «ФІНН», 2010.-240с.
14. Аграрное право: учебник / С.А.Боголюбов, М.М.Бринчук, Н.О.Ведышева и др.; отв.ред. М.И.Палладина, Н.Г.Жаворонкова. - Москва: Проспект, 2011.-432с.
15. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
16. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. Харків: Юрайт. 2014. – 352 с.
17. Домбровський С.Ф. Особливості та правові проблеми здійснення аграрної реформи в Україні. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2008,№2.-С.140.
18. Історія українського селянства. Авторський колектив: Андрощук О.В., Баран В.К. та інші. Том 1.К.:Вид-во «Наукова думка», 2006.
19. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин: [навч.посіб.] / Є.Й.Майовець. К.-2005.
20. Савельєва О.М. Предмет аграрного права України в умовах сталого розвитку: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / О.М.Савельєва. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого Харків. – 2017.
21. Чабаненко М.М. Система аграрного права України: методологічні засади становлення та розвитку: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / А.С.Осадько.

Тема 2

Джерела аграрного права України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ВВРУ. – 2010. - №72/1. - ст.2598.
2. Декларація про державний суверенітет України від 31.07.1990 року / ВВРУ. – 1990. - №31. – Ст.429.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV / ВВРУ. - 2003. -№11.- Ст. 461.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / ВВРУ - 2003. -№11.- Ст. 462.
5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971р. №322-VIII / ВВР УРСР. - 1971. - Додаток до №50.
6. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001р. №2768-III / ВВРУ. - 2002. - № 3-4. - Ст. 27.
7. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995р. №213/95-ВР / ВВРУ. - 1995. - № 24. - Ст. 189.
8. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994р. №3852-XII / ВВРУ. - 1994. - № 17. - Ст. 99.
9. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011р. №3393-VI / ВВРУ.- 2011.-№48-49. - Ст. 536.
10. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994р. №132/94-ВР / ВВРУ.1994.-№ 36. - Ст. 340.'
11. Про прийняття Статуту Продовольчої та сільськогосподарської Організації Об'єднаних Націй: Закон України від 25.11.2003р. №1334-IV / ВВРУ. 2003. № 51. Ст. 2649.
12. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17.10.1990р. №400-XII / ВВРУ. 1990. №45. -Ст.602.
13. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років: Закон України від 18.01.2001р., №2238-111 / ВВРУ -2001. -№11. С.52.
14. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004р., №1877-IV / ВВРУ. -2004. - №49. -Ст.527.
15. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005р., №2982-IV / ВВРУ -2006. -№1. -Ст.17.
16. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991р., №959-XII / ВВРУ.-1991.-№29.-Ст.377.
17. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. №1906-IV/ ВВРУ. - 2004. - № 35. - Ст. 2317.
18. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ. 2003. №45. - Ст.363.
19. Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016, №1067-VIII / ВВРУ. 2016. № 21. ст.406.
20. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р., №742-1V / ОВУ.-2003.-№23. Ст.1014.
21. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003р., №1087-IV (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2003. №33. Ст.17740.
22. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р. №52. ВВРУ.- 2020. Ст. 497.

23. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992р., №2114-ХІІ (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.1992. №20. - Ст.272.
24. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р., №1576-ХІІ (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.1991. №49. Ст.682.
25. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р., №514-УІ (із змінами та доповненнями) / УК. 2008. №202. - 29 жовтня.
26. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996р., №422/96-ВР (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 1996. №49. -ст.272.
27. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., №280/97-ВР / ВВРУ. 1997. № 24. Ст. 170.
28. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999р., №586-ХІУ / ВВРУ. 1999. № 18. Ст. 774.
29. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 р. № 20. / ВВРУ. 2020. Ст. 142.
30. Про рекомендації парламентських слухань про хід реформування та заходи щодо поліпшення на селі: Постанова Верховної Ради України від 06.02.2003р. №495-ІУ / ГУ. 2003. №36. 25 лютого.
31. Про інформацію Кабінету Міністрів України «Про дотримання вимог законодавства щодо підтримки агропромислового виробництва та пріоритетності соціального розвитку села в Україні у 2004 році та формування ефективних механізмів їх розвитку на перспективу»: Постанова Верховної Ради України від 11.05.2004р., №1698-ІУ / ГУ.-2004. -№100. - 3 червня 2004 р.
32. Про заходи щодо реформування аграрних відносин: Указ Президента України від 18.01.1995р. №63/95 (із змінами та доповненнями) / УК. - 1995. - №11. 21 січня.
33. Про Основні напрями розвитку агропромислового комплексу України: Указ Президента України від 29.04.1998р., №389/98 / УК. 1998. №84. 5 травня.
34. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р., №1437-р / УК. 2016. № 60. 30 березня.
35. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер. 2010. 608с.
37. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. – Харків : Право. 2021. 416 с.
38. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
39. Аграрное право России: учебник / рук.авт.кол. и отв.ред.М.И.Козырь. – М.: Норма: Инфра-М, 2010-608 с.
40. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
41. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика: монографія / А.М.Статівка, В.Ю.Уркевич, В.М.Корнієнко та ін.; за ред. д.ю.н., проф.. А.М.Статівка –Х.: Видавництво «ФІНН», 2010.-240с.
42. Аграрное право: учебник / С.А.Боголюбов, М.М.Бринчук, Н.О.Ведышева и др.; отв.ред. М.И.Палладина, Н.Г.Жаворонкова. - Москва: Проспект, 2011.432с.
43. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
44. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. Харків: Юрайт. 2014. – 352 с.
45. Новели процесуального законодавства щодо визначення юрисдикційності спорів Великою Палатою Верховного. Юридична Україна. 2019. № 12. С. 62-64.

46. Санніков М.В. Декларація та акти декларативно-рекомендаційного характеру в системі джерел права. – Харків. «Друкарня Мадрид». 2014. 155 с.
47. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні : кол. монографія / [Носік В. В. та ін. ; відп. ред. Т. Є. Харитонова, І. І. Каракаш] ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". Одеса : Гельветика, 2018. - 721 с
48. Домбровський С.Ф. Окремі питання вдосконалення аграрного законодавства України в світлі гармонізації із законодавством Європейського Союзу./ Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2005, №3.-С.191.
49. Домбровський С.Ф. Окремі правові проблеми кодифікації аграрного національного законодавства та його адаптація до законодавства Європейського Союзу. Часопис ХУУП «Університетські наукові записки», 2015, №1 (53), С.120-131.
50. Лисяк О. І. Проблеми удосконалення аграрного законодавства: шляхи вирішення. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право». 2017. Вип. 26. С.70- 75.

Тема 3

Аграрні правовідносини

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2010. №72/1. ст.2598.
2. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971р. №322-VIII / ВВР УРСР. 1971. Додаток до №50.
3. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.- 2003.-№45. - Ст.363.
4. Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016, №1067-VIII / ВВРУ. 2016. № 21. ст.406.
5. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003р., №1087-IV (із змінами та доповненнями) / ОВУ. 2003. №33. Ст.17740.
6. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997р., №469/97-ВР (із змінами та доповненнями) / УК. 1997. №148-149. – 14 серпня.
7. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р. №52. ВВРУ.- 2020. Ст. 497.
8. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р., №1576-XII (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 1991. №49. Ст.682.
9. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р., №514-УІ (із змінами та доповненнями) / УК. - 2008. - №202. 29 жовтня.
10. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010. 608с.
11. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З..-К.,2000.-720 с.
12. Аграрне право України: Підручник / За ред..О.О.Погрібного.- К.:Истина, 2009.
13. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
14. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
15. Аграрное право: учебник / С.А.Боголюбов, М.М.Бринчук, Н.О.Ведышева и др.; отв.ред. М.И.Палладина, Н.Г.Жаворонкова. - Москва: Проспект, 2011.-432с.
16. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.

17. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. Харків: Юрайт. 2014. – 352 с.
18. Бичкова Ц.В. Регулювання сільськогосподарської діяльності і співвідношення цивільного та аграрного законодавства. / Право України, 1996, №7.
19. Уркевич В.Ю. Аграрні правові відносини в Україні: [дис...д-ра юр.наук:12.00.06] / В.Ю.Уркевич / Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого. Харків. 2007.- с.411.
20. Уркевич В.Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин: [моногр.] / В.Ю.Уркевич Х.:2007. 496 с.

Тема 4

Правове становище виробників сільськогосподарської продукції

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV/ ВВРУ. 2003. №11. Ст. 461.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / ВВРУ - 2003. -№11.- Ст. 462.
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003р., №755-IV / ОВУ. 2003.№25. Ст. 1172.
4. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.2003. №45. Ст.363.
5. Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016, №1067-VIII / ВВРУ. 2016. № 21. ст.406.
6. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р., №742-IV / ОВУ. 2003. №23. Ст.1014.
7. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003р., №1087-IV (із змінами та доповненнями) / ОВУ. 2003. №33. Ст.17740.
8. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р. №52. ВВРУ.- 2020. Ст. 497.
9. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992р., №2114-XII (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 1992. №20. Ст.272.
10. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.92р., №2343-XII, в редакції Закону від 22.12.2011р., №4212-VI (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2012. №32-33. Ст.413.
11. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер. 2010. 608с.
12. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З.. К.,2000. 720 с.
13. Аграрне право України: Підручник / За ред..О.О.Погрібного. К.:Истина, 2009.
14. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010. 296с.
15. Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика: монографія / А.М.Статівка, В.Ю.Уркевич, В.М.Корнієнко та ін.; за ред. д.ю.н., проф.. А.М.Статівка –Х.: Видавництво «ФІНН», 2010. 240с.
16. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. Донецьк: ДонНУ, 2013. 244 с.
17. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. Харків: Юрайт. 2014. 352 с.
18. Статут колективного сільськогосподарського підприємства / Бюлетень законодавства і юридичної практики України. Аграрне законодавство України. Вип. І. Відповідальний редактор Янчук В.В. К.: Юрінком, 1996. С. 182-196.

19. Статут сільськогосподарського виробничого кооперативу / Приватизація землі та реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств в Україні. Посібник. Друге видання. К., 2000. С.213-229.
20. Статут обслуговуючого сільськогосподарського кооперативу. / Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва. Посібник у питаннях і відповідях. За ред. Саблука П.Т. К., 1999. С.499-514.
21. Статут акціонерного товариства (зразок). Затверджено наказом Фонду державного майна України від 12.02.93 №69 / Збірник наукових документів з питань приватизації в Україні. К., 1996. С.185-194.
22. Статут сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю. /Приватизація землі та реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств України. Посібник. Друге видання. К., 2000. С. 185-198.
23. Взірцевий статут сільськогосподарського товариства з додатковою відповідальністю /Аграрна реформа в Україні. Законодавчі акти і нормативно-методичні документи (1990-1996) за ред. М.Зубця. К., 1996. С.246.
24. Установчий договір про створення сільськогосподарського виробничого кооперативу / Паювання сільськогосподарських земель та структурна перебудова в сільському господарстві України. Збірник зразків юридичних документів та матеріалів. Видання друге. К., 2000. С.67-70.
25. Гафурова О.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів: [монографія] / О.В.Гафурова. К. 2006.
26. Домбровський С.Ф., Тараненко Л.С. Сільськогосподарські виробничі кооперативи в АПК і правове регулювання їх діяльності. / Вісник Хмельницького Інституту регіонального управління та права. 2002. №21. с.84.
27. Домбровський С.Ф. Правові особливості здійснення банкрутства фермерських господарств. / С.Ф.Домбровський / Нова редакція Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» перспективи реалізації: збірник наукових праць за результатами круглих столів (м.Хмельницький, 16 жовтня 2012 року, 20 квітня 2013 року). Хмельницький. Видавництво Хмельницького університету управління та права. 2013. С.32-41.
28. Дмитрук Б.П. Спільне підприємництво в сільському господарстві: Навчальний посібник.-К.:Центр учбової літератури, 2007-228с.
29. Єрмоленко В.М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика: [монографія] / В.М.Єрмоленко. К. 2005.
30. Єрмоленко В.М. Аграрні майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств в Україні: [автореф.дис.доктора.юрид.наук:12.00.06] / В.М. Єрмоленко. Національна академія імені Ярослава Мудрого Харків. 2008. 36 с.
31. Нечепоренко О.М. Основні принципи створення с.г.кооперативів. / Ж-л Економіка АПК., 2003, №6 с.17.
32. Покальчук М.Ю. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських підприємств за законодавством України [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / М.Ю.Покальчук. Національний університет «Юридична академія імені Ярослава Мудрого» Харків. 2012. 20 с.
33. Уркевич В.Ю. Становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки України: деякі правові аспекти: [монографія]. Х.: ТОВ «Одіссей», 2004.120с.
34. Уркевич В.Ю. Правові проблеми становлення сільськогосподарських кооперативів в умовах ринкової економіки України: [Автореф. д-ра юр.наук:12.00.06]. Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого. Харків. 2002. с.20.
35. Федорович В.І. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні: [монографія] В.І.Федорович. Л.: Атлас. 1998. 142 с.

36. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.

Тема 5

Право членства та право засновництва (участі) громадян в сільськогосподарських підприємствах кооперативного і корпоративного типів

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2010. №72/1. ст.2598.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.-2003.№45. Ст.363.
3. Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016, №1067-VIII / ВВРУ. 2016. - № 21. ст.406.
4. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р., №742-IV / ВВРУ.-2003.-№23. Ст.1014.
5. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003р., №1087-IV (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2003. №33. Ст.17740.
6. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р. №52. ВВРУ.-2020. Ст. 497.
7. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992р., №2114-XII (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.-1992.-№20. Ст.272.
8. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р., №1576-XII (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 1991. №49. Ст.682.
9. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р., №514-VI (із змінами та доповненнями) / УК. 2008. №202. 29 жовтня.
10. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер. 2010. 608с.
11. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
12. Уркевич В. Ю. Про особливості правового становища сільськогосподарських кооперативів.Право та іновачії. №4. 2015 р. С.25 – 30.

Тема 6

Правове становище фермерського господарства

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV/ ВВРУ. 2003. -№11. Ст. 461.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / ВВРУ 2003. №11. Ст. 462.
3. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995р. №213/95-ВР / ВВРУ. 1995. № 24. Ст. 189.
4. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994р. №3852-XII / ВВРУ. 1994. № 17. Ст. 99.
5. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011р. №3393-VI / ВВРУ. 2011. №48-49. Ст. 536.
6. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994р. №132/94-ВР / ВВРУ.-1994. № 36. Ст. 340.'
7. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та

- громадських формувань: Закон України від 15.05.2003р., №755-IV / ОВУ. 2003.№25. Ст. 1172.
8. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.2003. №45. Ст.363.
  9. Про внесення змін до Закону України «Про фермерське господарство» щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 31.03.2016, №1067-VIII / ВВРУ. 2016. № 21. С.406.
  10. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.92р., №2343-ХІІ, в редакції Закону від 22.12.2011р., №4212-VI (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2012.№32-33. Ст.413.
  11. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер. 2010. 608с.
  12. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З..-К.,2000.-720 с.
  13. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
  14. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред. В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010. 296с.
  15. Аграрное право: учебник / С.А.Боголюбов, М.М.Бринчук, Н.О.Ведышева и др.; отв. ред. М.И.Палладина, Н.Г.Жаворонкова. – Москва: Проспект, 2011.432 с.
  16. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
  17. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. – Харків: Юрайт. – 2014. – 352 с.
  18. Домбровський С.Ф. Особливості подальшого вдосконалення законодавства про фермерські господарства. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2007,№2. С.266.
  19. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 19. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
  20. Домбровський С.Ф. Правове регулювання фермерських господарств за законодавством України та США. Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дванадцяті осінні юридичні читання» (м.Хмельницький, 8-9 листопада 2013 року). Хмельницький. Видавництво Хмельницького університету управління та права. 2013. Ч.1. С.118-120.
  21. Домбровський С.Ф. Правові особливості створення сімейних фермерських господарств без прав юридичної особи. Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної наукової конференції «П'ятнадцяті осінні юридичні читання» (м.Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 року): [у 2-х част.]. Частина друга. м.Хмельницький. ХУУП. 2016. С.19-21.
  22. Х. А. Григор'єва Публічне адміністрування агробізнесу в умовах війни: правовий аналіз протекційності. Актуальні проблеми держави і права. №7. 2022 р. С. 53 – 65.
  23. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. – Харків : Право. 2021. – 416 с.
  24. Natalya Zabolotna FARMS: PROBLEMS of LEGAL REGULATION. Вісник Національного університету Львівська політехніка. Серія: Юридичні науки. № 3 (35), 2022. Р. 283 – 288.
  25. Полятикіна Л. І., Кадацька А. М. Стан та перспективи фермерських господарств. Економіка та іноваційний розвиток національного господарства. 2016. № 1-2. С. 43 – 47.

Тема 7

Правове регулювання особистого селянського господарства

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV// ОВУ. – 2003. -№11.- Ст. 461.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV // ОВУ – 2003. -№11.- Ст.462.
3. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971р. №322-VIII // ВВР УРСР. – 1971. – Додаток до №50.
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002р. №2947-III //ВВРУ. – 2002. -№21- Ст.135.
5. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001р. №2768-III //ВВРУ. – 2002. - № 3-4. – Ст.27.
6. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995р. №213/95-ВР //ВВРУ. – 1995. - № 24. – Ст.189.
7. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994р. №3852-XII //ВВРУ. – 1994. - № 17. – Ст.99.
8. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994р. №132/94-ВР //ВВРУ.- 1994.-№ 36. – Ст.340.’
9. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р., №742-1V / ОВУ.-2003.-№23.-Ст.1014.
10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., №280/97-ВР / ВВРУ. – 1997. - № 24. – Ст.170.
11. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
12. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
13. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. – Харків : Право. 2021. 416 с.
14. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за заг.ред. В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.- 296с.
15. Лебідь В.І. Правове становище особистих селянських господарств в Україні: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06 [Електронний ресурс] / В.І.Лебідь; Київ.нац.ун.-т ім.Т.Шевченка. – К., 2002.
16. Науково – практичний коментар до Закону України “Про особисте селянське господарство” від 15.05.2003р. за заг.ред.Носіка В.В. к.ю.н., доцента. / К.; Кондор, 2004. – с. 232.
17. Хвасенко А. Правове регулювання особистого селянського господарства громадян. /Право України.-2002.-№4.-с.40-42.
18. Губені Ю. Е., Коверко Ю. А. Розвиток особистих селянських господарств в умовах адміністративної децентралізації / Ю. Е. Губені, Ю. А. Коверко // Економіка АПК. – 2017. - №1. – С.68 – 73.

Тема 8

Публічне адміністрування аграрних правовідносин в Україні

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ОВУ. 2010. №72/1. Ст.2598.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 №2755-УІ / ГУ.- 2010.№229. – 4 грудня.
3. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. №4495-VI / ВВРУ. 2012. -

- № №44-45, 46-47, 48.- Ст.552.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р., №280/97-ВР / ВВРУ. – 1997. - № 24. Ст.170.
  5. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999р., №586-XIV / ОВУ. 1999. -№ 18. Ст. 774.
  6. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014р. №794-УІІ / ВВРУ. 2014. -№13. Ст.222.
  7. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011р., №3166-VI / УК. 2011. №66 -12 квітня.
  8. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 р., №4391-VI / ВВРУ. – 2012. -№41. Ст.491.
  9. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: Постанова КМУ від 14.01.2015 р. № 15. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-%D0%BF#Text>
  10. Про Положення про Державне агентство лісових ресурсів України: Указ Президента України від 13.04.2011 р., №458/2011 / УК. 2011. №88 18 травня.
  11. Про Державне агентство рибного господарства України: Указ Президента України від 16.04.2011 р., № 484/2011 / УК. 2011.№87 17 травня.
  12. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р., №667 / УК.2015. №16. 12 вересня.
  13. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.11.2015 р., №1119 / УК.2016. №1. 05 січня.
  14. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р., №32 / УК. 2015. №21. 05 лютого.
  15. Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету України від 02.07.2014р., №228 / УК. 2014. №123. 11 липня.
  16. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.2010. 608с.
  17. Аграрне право України. За ред.Янчука В.З..-К.,2000.-720 с.
  18. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
  19. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
  20. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. Харків: Юрайт. 2014. 352 с.

Тема 9

Правове регулювання ринково-договірних відносин у сільському господарстві України

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV/ ВВРУ. 2003. -№11. Ст. 461.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / ОВУ 2003. -№11. Ст. 462.
3. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25.06.2009р. №1561-УІ / ГУ. - 2009. - №147. 08 серпня.
4. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: Закон України від 10.04.2008 р., №250-VI / ВВРУ. 2008. - №23. Ст.213.
5. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 р., №5293-VI / ВВРУ. - 2013. №43. ст.616.

6. Про аграрні розписки: Закон України від 06.11.2012 р., №5479-VI / ВВРУ. 2013. №50. ст.695.
7. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер. 2010. 608с.
8. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право. 2021. 416 с.
9. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
10. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
11. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. Харків: Юрайт. 2014. 352 с.
12. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами ат відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992, №6. Кодекс законів «Про працю України з постатейними матеріалами. – К.: Юрінком Інтер, 1999. С.778; Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних і цивільних справах. К. С.310.
13. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995, №4 (із змінами та доповненнями) /Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. 1965-1985. – К. 1995. 4.1.С.31.
14. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: Постанова Пленуму Верховною Суду України від 16.04.2004. №7 / Вісник Верховного Суду України. 2004. №6.
15. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 24.10.2011 р., №10 / Вісник господарського судочинства. 2011. №6.
16. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р., №6 / Вісник господарського судочинства. 2011. №3.
17. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 25.02.2016 р., №4 / Судова практика. 2016. №41. 14-20 жовтня.
18. Кодекс України з прудедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 19. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
19. Домбровський С.Ф. Аграрна розписка як інструмент регулювання договірних відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників. Часопис ХУУП «Університетські наукові записки», 2013, №4 (48), С.315-324.
20. Осадько А.С. Правове регулювання лізингових відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників:[автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / А.С.Осадько. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого Харків. 2016.
21. Сашенко І.С. Правове забезпечення інвестицій у соціальний розвиток села в Україні: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / І.С.Сашенко. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого Харків. 2015.

Тема 10

Правове регулювання виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції тваринництва, рослинництва та рибного господарства сільськогосподарськими товаровиробниками

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступним змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2010. №72/1. ст.2598.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV/ ОВУ. 2003. -№11. Ст. 461.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / ВВРУ 2003. №11. Ст. 462.
4. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право. 2021. 416 с.
5. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
6. Про насіння і садивний матеріал : Закон України від 26 грудня 2002 року № 411-IV/ Відомості Верховної Ради України. 2003. № 13. Ст. 92.
7. Про карантин рослин : Закон України від 30 червня 1993 року № 3348 / Відомості Верховної Ради України. 1993. № 34. Ст. 352.
8. Про захист рослин : Закон України від 14 жовтня 1998 року / Відомості Верховної Ради України. 1998. № 50-51. Ст. 310.
9. Про зерно та ринок зерна в Україні : Закон України від 4 липня 2002 року № 37-IV / Відомості Верховної Ради України. 2002. № 35. Ст.258.
10. Про виноград та виноградне вино : Закон України від 16 червня 2005 року / Відомості Верховної Ради. 2005. № 31. Ст. 419.
11. Про племінну справу у тваринництві : Закон України в редакції Закону України від 21 грудня 1999 року / Урядовий кур'єр. 2000. 26 січня.
12. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України в редакції Закону України від 17 січня 2002 року / Голос України. 2002. 12 березня. № 46.
13. Про ветеринарну медицину : Закон України в редакції з Закону № 361—V від 16 листопада 2006 року / Відомості Верховної Ради України. 2007. № 5- 6. Ст. 53.
14. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин : Закон України від 4 червня 2009 року № 1445-VI / Відомості Верховної Ради України. 2009. № 42. Ст. 635.
15. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів : Закон України від 31 травня 2007 року № 1103-V / Відомості Верховної Ради України. 2007. № 35. Ст. 484.
16. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них : Закон України від 6 лютого 2003 року / Урядовий кур'єр. 2003. № 46. 12 березня.
17. Про загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року : Закон України від 19 лютого 2004 року № 1516-IV / Відомості Верховної Ради України. 2004. № 22. Ст. 313.
18. Про молоко та молочні продукти : Закон України від 24 червня 2004 року / Відомості Верховної Ради. 2004. № 47. Ст. 513
19. Про безпечність та якість харчових продуктів : Закон України від 6 вересня 2005 року № 2809—IV / Відомості Верховної Ради України. 2005. № 50. Ст. 533.
20. Про бджільництво : Закон України від 22 лютого 2000 року № 1492-III / Відомості Верховної Ради України. 2000. № 21. Ст.157.

Тема 11

Правове регулювання зовнішньоекономічних зв'язків з участю сільськогосподарських підприємств України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ОВУ. 2010. №72/1. ст.2598.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV/ ВВРУ. 2003. №11. Ст. 461.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV / ВВРУ 2003. №11. Ст. 462.
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991р., №959-ХІІ / ВВРУ. 1991. №29. Ст.377.
5. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. №1906-ІУ/ ВВРУ. 2004. № 35. Ст. 2317.
6. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991р. №1540а-ХІІ / ВВРУ. 1991. №46. Ст. 616.
7. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991р., №1560-ХІІ (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 1991. №47. Ст.646.
8. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996р., №93/96-ВР (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. – 1996.-№19.-Ст.80.
9. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994р. №4002-ХІІ / ВВРУ. 1994. №25. ст.198.
10. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції: Закон України від 17.07.1997 р., № 468/97-ВР / ОВУ. 1997. №41. Ст.1.
11. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер. 2010. 608с.
12. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. – Харків : Право. 2021. 416 с.
13. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
14. Карпінська Н. В. Концептуально-правові засади застосування санітарних та фітосанітарних заходів у сільському господарстві України в контексті вимог СОТ та ЄС: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Одеса, 2021. 35 с.
15. Поляк О. І. Господарсько-правове забезпечення здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах СОТ: [автореф.дис.канд.юрид.наук: 12.00.06] / О.І.Поляк. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – Харків. – 2016.
16. Сашенко І.С. Правове забезпечення інвестицій у соціальний розвиток села в Україні: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / І.С.Сашенко. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – Харків. – 2015.

Тема 12

Правове забезпечення соціального розвитку села

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2010. №72/1. ст.2598.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р., №973-IV / ВВРУ.- 2003. №45. Ст.363.
3. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р., №742-IV / ВВРУ. 2003. №23. Ст.1014.
4. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003р., №1087-IV (із змінами та доповненнями) / ВВРУ. 2003. №33. Ст.17740.

5. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право. 2021. 416 с.
6. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992р., №2114-ХІІ (із змінами та доповненнями) // ВВРУ.-1992.-№20. - Ст.272.
7. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991р., №1576-ХІІ (із змінами та доповненнями) / ВВРУ.-1991.-№49. - Ст.682.
8. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р., №514-УІ (із змінами та доповненнями) / УК. - 2008. - №202. - 29 жовтня.
9. Про Основні засади розвитку соціальної сфери села: Указ Президента України від 20.12.2000р., №1356/2000 / УК.-2001.-№13.-24 січня.
10. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
11. Аграрна реформа в Україні. Законодавчі акти і нормативно-методичні документи (1990-1996). За ред.Зубця М.В.-Київ,1996.
12. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
13. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р. №52. ВВРУ.-2020. Ст. 497.
14. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право,2010.-296с.
15. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
16. Аграрне право: навч. посіб. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. Харків: Юрайт. 2014. 352 с.
17. Гафурова О.В. Соціальний розвиток села в Україні: теорія та практика правового регулювання: [монографія] / О.В.Гафурова / за заг.ред. В.М.Єрмоленка. – К.: Ірідіум. – 2014. – 480 с.
18. Гафурова О.В. Правові проблеми соціального розвитку села: [автореф.дис. на здоб.наук.ступ.д.ю.н. за спец.12.00.06]. Інститут держави і права Національної академії наук України. – Київ. – 2015.
19. Гетьман А.П. Проблеми правового забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні: [монографія] / А.П.Гетьман [та ін.]; за ред.: А.П.Гетьман, М.В.Шульга. Нац. Юрид. Ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016. 360 с.
20. Рябоконт В. П. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій. Економіка АПК. 2016.- №4. С.56 65.
21. Савченко Г.І. Приоритетність розвитку сільського господарства України як принцип аграрного права: [автореф.дис.канд.юрид.наук:12.00.06] / Г.І.Савченко. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого Харків. 2012.

Тема 13

Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР (із наступними змінами та доповненнями) / ВВРУ. – 2010. - №72/1. - ст.2598.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010р. №2456-УІ / ОВУ. 2010 .№ 59. Ст. 2047.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-ІV / ВВРУ 2003. №11. Ст. 462.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-ІV/ ВВРУ. 2003. №11. Ст. 461.
5. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від

- 24.06.2004р., №1877-IV / ВВРУ. 2004. №49. Ст.527.
6. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004р., №1807-IV / ГУ. 2004. №149. 12 серпня.
  7. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
  8. Бердило І. П. Суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності. Проблеми оптимізації функціонування державно-правового механізму в Україні на сучасному етапі: матер.Всеукр.наук.-практ.конф. (м.Київ, 25 лист.2010 р.) К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2010. С.48.
  9. Домбровський С.Ф. Правове регулювання сільськогосподарської дорадчої служби в Україні: [навч.посіб.] / С.Ф.Домбровський, Л.С.Тараненко. – Хмельницький: Вид-во ХУУП. 2010. 194 с.
  10. Котвіцька О.В. Дорадчі служби, як необхідний елемент інфраструктури ринку. URL: www.minagro.gov.ua/page/10097.
  11. Тараненко Л.С. Про деякі питання правового регулювання аграрної дорадчої діяльності в Україні. Університетські наукові записки: часопис Хмельницького університету управління та права. 2010. № 3 (35). с. 111-116.
  12. Тараненко Л.С. Нове в законодавстві щодо подальшого удосконалення сільськогосподарської дорадчої діяльності. Університетські наукові записки: часопис Хмельницького університету управління та права. 2011. №1 (37). с. 228-233.
  13. Тараненко Л.С. Правове регулювання сільськогосподарського дорадництва в Україні: [монографія]. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права. 2012. 164 с.
  14. Тараненко Л.С. Правове регулювання сільськогосподарського дорадництва в Україні: [автореф.дис. на здоб.нак.ступ.к.ю.н. за спец.12.00.06]. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ. 2013.
  15. Тараненко Л.С. Правові особливості реєстрації і регулювання діяльності суб'єктів сільськогосподарського дорадництва. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Харків. 2014. Серія: Право. .№1106. с. 148-152.

Тема 14

Основні риси аграрного права зарубіжних країн

1. Аграрне право України: підручник / В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, М.В.Гребенюк та ін. За заг.ред.В.М.Єрмоленка.-К.:Юрінком Інтер.-2010.-608с.
2. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.
3. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право. 2021. 416 с.
4. Бондарчук Н.В. LEGAL REGULATION of RENTAL of LAND RELATIONS in EU COUNTRIES. Юридичний науковий електронний журнал. № 7.2020. С. 210 – 212.
5. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М.Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013.-244 с.
6. Домбровський С.Ф. Правове регулювання фермерських господарств за законодавством України та США. / С.Ф.Домбровський // Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дванадцяті осінні юридичні читання» (м.Хмельницький, 8-9 листопада 2013 року). – Хмельницький. – Видавництво Хмельницького університету управління та права. – 2013. – Ч.1. – С.118-120.

7. Зіновчук В.В. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США. –К., 1996.
8. Зубрицький О. В. Правове регулювання ринку сільськогосподарських земель // О. В. Зубрицький / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 43. - Том 1.- С. 200 – 204.
8. Гафурова О.В. Продовольче та сільськогосподарське (аграрне) право ЄС: проблеми співвідношення. Право. Людина. Довкілля. № 2. 2020. С. 23 – 31.
9. Логуш Л.В. Фермерство в США: правові аспекти (досвід для України): [автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 / Л.В.Логуш – Львів. – 1997.
10. Логуш Л.В. Правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції за комерційним законодавством США // Право України. – 2002. - №3.
11. Черевко Г.В. Фермерська кооперація в зарубіжних країнах. – Львів. – 1994.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України.
2. <http://www.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.minjust.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства юстиції України.
5. <http://www.minagro.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України.
6. <http://www.consumer.gov.ua/> офіційний сайт України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів
7. <http://www.apr.adm-km.gov.ua/> – офіційний сайт Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Хмельницької обласної державної адміністрації.
8. <http://darg.gov.ua/> - офіційний сайт Державне агенство рибного господарства України.
9. <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index> - офіційний сайт Державного агенства лісових ресурсів України.
10. <https://land.gov.ua/> Державна служба України з питань геодезії картографії та кадастру.

